

Slutrapport: Genomlysning av ersättningsnivåer inom vuxenutbildning

Täby kommun för Vux Norrort och Vux 5

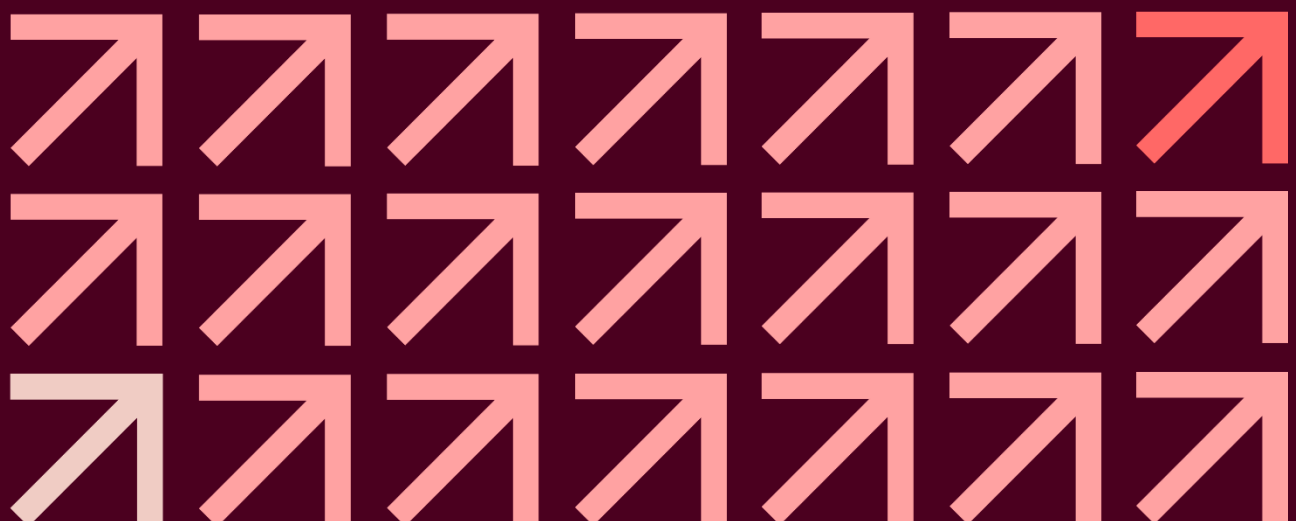
Mattias Wald, Thomas Fäldt, Christian Olsson,
Annelie Pettersson, Amanda Stenberg

Ensolution AB

E-post:

Version: 1.0

Datum: 2025-01-31

Innehållsförteckning

INTRODUKTION	3
1. INLEDNING	4
1.1 BAKGRUND OCH SYFTE MED UPPDRAGET	4
1.2 UPPDRAGETS FRÅGESTÄLLNINGAR	4
1.3 AVGRÄNSNINGAR	4
1.4 METOD OCH KÄLLOR	4
2. FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR KOMMUNAL VUXENUTBILDNING I VUX NORRORT OCH VUX 5	6
2.1 VUXENUTBILDNINGENS UPPDRAG	6
2.2 GENERELLA FÖRUTSÄTTNINGAR OCH STATLIGA REFORMER	6
2.3 SPECIFIKA FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR VUX NORRORT OCH Vux 5	8
3. OMVÄRLDSSPANING	9
3.1 SAMMANFATTNING AV INTERVJUER	9
3.2 SAMMANFATTNING AV WORKSHOPS	12
4. KVALITET OCH AMBITIONER	13
5. KARTLÄGGNING OCH STUDIE- OCH YRKESVÄGLEDNING	14
6. ARBETSMARKNADENS BEHOV, BRISTYRKEN OCH DIMENSIONERING	15
6.1 BESKRIVNING AV DIMENSIONERINGSUPPDRAGET – EN TEORETISK INGÅNG	15
6.2 SKOLVERKETS PLANERINGSUNDERLAG FÖR GYMNASIAL UTBILDNING I STOCKHOLMS LÄN	18
7. ERSÄTTNINGSMODELL OCH ERSÄTTNINGSNIVÅER	23
7.1 ERSÄTTNINGSMODELL OCH ERSÄTTNINGSNIVÅER GER FÖRUTSÄTTNINGAR FÖR EN UTBILDNING AV RÄTT KVALITET	24
7.2 RESURSFÖRDELNING INOM VUXENUTBILDNINGEN	25
7.3 NUVARANDE ERSÄTTNINGSMODELL OCH NIVÅER	27
7.4 NY ERSÄTTNINGSMODELL OCH NIVÅER	30
7.5 ÅRLIG UPPDATERING AV ERSÄTTNINGSNIVÅN	33
7.6 BETALNINGSFLÖDE	33
7.7 SYSTEMPÅVERKAN	34
8. FÖRSLAG TILL FÖRÄNDRINGAR	34
8.1 NYA ERSÄTTNINGSNIVÅER	34
8.2 SIMULERADE EFFEKTER PER KOMMUN	35
8.3 MODELL FÖR ÅRLIG REVIDERING AV ERSÄTTNINGSNIVÅER	37
8.4 FÖRSLAG TILL FÖRDJUPADE ANALYSER	38
9. KÄLLOR OCH UNDERLAG	40

Introduktion

Täby kommun har för Vux Norrort och Vux 5 aviserat ett behov av att se över befintliga ersättningsnivåer och fastställa nya ersättningsnivåer inom Vuxenutbildningen.

Uppdraget startade under hösten 2024 och slutrapport presenteras i februari 2025. Uppdraget inleddes med en analys av nuläget genom dokumentstudier av befintliga ersättningsnivåer samt fältstudier där intervjuer genomfördes. Genom att involvera ett urval av anordnare och nyckelpersoner från Vux Norrort och Vux 5 kommunerna, kunde en rad påverkansfaktorer identifieras. Uppdragets slutleverans består av slutsatser kring förändring av ersättningsnivåer och förslag på en modell för hantering av ersättningar. Under projektets genomförande har löpande avstämningar genomförts med projektgrupp från Vux Norrort och Vux 5.

1. Inledning

1.1 Bakgrund och syfte med uppdraget

Täby kommun vill för Vux Norrort och Vux 5 genomföra en genomlysning av ersättningsnivåerna för såväl grundläggande kurser, gymnasiala HF-kurser som gymnasiala yrkesutbildningar, med perspektivet att yrkesutbildningarna behöver ersättas på ett sätt som överensstämmer med dimensioneringsuppdraget. Syftet med genomlysningen är att leverera ett beslutsunderlag till reviderade ersättningsnivåer som kan presenteras under 2025 med praktisk tillämpning från och med 2026. Underlaget ska kunna användas för såväl gemensamma som kommunvisa beslut framöver. Översynen ska fokusera på att fastställa ersättningsnivåer för de olika utbildningarna som ger förutsättningar för en effektiv verksamhet och att bedriva en utbildning med god kvalitet.

1.2 Uppdragets frågeställningar

- Hur bör ersättningsnivåerna för grundläggande kurser, gymnasiala HF-kurser och gymnasiala yrkesutbildningar justeras för att säkerställa en effektiv verksamhet och utbildning av hög kvalitet, med hänsyn till dimensioneringsuppdraget?
- Hur ska kurser som bedrivs på distans respektive klassrum ersättas?
- Vilka faktorer, så som yrkesinriktning, undervisningsform (distans/klassrum) eller bristyrken, bör påverka differentieringen av resurser för vuxenutbildning, och hur ska dessa differentieringar återspeglas i ersättningsnivåerna?
- Hur kan kopplingen till Alvis-systemet säkerställas i processen för att fastställa reviderade ersättningsnivåer, och hur kan systemet användas för att underlätta både kommunvisa och gemensamma beslut?

1.3 Avgränsningar

Uppdraget är en genomlysning av ersättningsnivåer inom grundläggande och gymnasial vuxenutbildning. Ersättningsnivåer för Svenska för invandrare (SFI) ingår inte att analysera.

1.4 Metod och källor

Uppdraget inleddes med ett uppstartsmöte för att etablera samsyn kring uppdraget samt förväntningar på leverans. Styrgrupp samt operativ kontaktperson fastställdes, precis som detaljerad tidsplan. Genomgående under utredningen har processen stämts av med beställaren genom kontinuerlig dialog, för att främja förankring av slutsatser och rekommendationer. Den kontinuerliga dialogen har möjliggjort ett flexibelt upplägg som styrs av observerade avvikelser och eventuella behov av vägval under processen.

För att genomföra uppdraget har Ensolution analyserat dokument och dataunderlag som samlats in från Täby. Nedan specificeras en lista på dokument och data som analyserats som en del av metodiken:

- Fördelningsprinciper och aktuella ersättningar på kursnivå och anordnarnivå, samt skolförlagd och distansförlagd undervisning.
- Aktuella prognoser eller uppföljningar av ekonomi.
- Uttag från ekonomisystemet för samtliga köp av verksamhet och egen regi, saldorapport.
- Övriga sammanställda statistikuppgifter avseende ekonomi, volymer, resultat, genomströmning som används i nuvarande analyser.
- Aktuella villkor och ersättningsmodeller.
- Eventuella avtal och överenskommelser avseende anordnare och interkommunala relationer.

Med ovanstående dokument genomförde Ensolution en initial analys av nuläget. Tillsammans med en jämförelse av andra kommuners ersättningsnivåer kunde nulägesanalysen användas för att identifiera behov av förändringar.

Parallellt med dokumentstudierna ovan genomfördes intervjuer med representanter för anordnare. Nyckelpersoner för intervjuerna fastställdes i samband med uppstartsmötet och intervjuerna genomfördes främst med rektor för varje anordnare. I några fall deltog även andra funktioner i form av administratörer, verksamhetsutvecklare och ekonomi. Intervjuer har även genomförts med representanter från ett urval av näringslivsavdelningar för att ge ytterligare perspektiv på förutsättningarna.

En workshop genomfördes, baserad på tidigare analyser, för att etablera gemensamma slutsatser och en väg framåt utifrån simuleringar. Under workshopen bearbetades identifierade utmaningar och principiella förslag, med fokus på olika perspektiv såsom den nuvarande ersättningsmodellen, villkorens påverkan, resursbehov för olika kurstyper, volymers effekter och möjligheterna att differentiera ersättningsnivåer, till exempel för bristyrken. De samverkande kommunerna deltog gemensamt för att adressera gemensamma utmaningar och ge en bred helhetsanalys, samtidigt som kommunspecifika avvikelser togs upp. Workshopen delades upp i olika grupper, bland annat styrgrupp, förvaltningschef och anordnare.

Nulägesanalysen förväntades mynna ut i ett antal slutsatser som svarar mot frågorna om hur ersättningarna för olika kurser bör justeras, hur distanskurser bör ersättas, hur olika faktorer bör differentieras och återspeglas i ersättningsnivåerna, samt säkerställandet av kopplingen till Alvis. Även förslag till en modell för hantering av ersättningar. Slutsatser och rekommendationer presenteras längre fram i denna rapport samt vid presentationer i olika forum, med styrgruppen, förvaltningschefsgruppen, politiker, tjänstemän samt representanter för utbildningsanordnarna.

2. Förutsättningar för kommunal vuxenutbildning i Vux Norrort och Vux 5

2.1 Vuxenutbildningens uppdrag

Kommunal vuxenutbildning syftar till att erbjuda vuxna möjligheter att komplettera sin utbildning på grundläggande och gymnasial nivå, inklusive svenska för invandrare (SFI), för att stärka sin ställning på arbetsmarknaden eller förbereda för vidare studier. Kommunerna ansvarar för att tillhandahålla denna utbildning och ska enligt skollagen erbjuda både grundläggande och gymnasial vuxenutbildning. Rätten till utbildning inom Komvux omfattar personer som saknar sådana kunskaper som normalt uppnås i grundskolan eller gymnasieskolan. Antagning och urval baseras på individens behov och förutsättningar, där prioritet ges till dem med kort tidigare utbildning. Utbildningarna erbjuds kontinuerligt under hela året för att möta vuxnas varierande livssituationer. För vissa nyanlända med utbildningsplikt ska kommunerna tillhandahålla en sammanhållen utbildning som inkluderar SFI, orienteringskurser samt kurser på grundläggande eller gymnasial nivå.

För att säkerställa ett relevant och tillgängligt utbildningsutbud ska kommunerna samverka regionalt i planering och dimensionering av Komvux. Minst tre kommuner ska ingå avtal för att tillsammans planera, dimensionera och erbjuda utbildningar inom ett primärt samverkansområde. Denna samverkan syftar till att öka utbildningsutbudet och underlätta för både ungdomar och vuxna att etablera sig på arbetsmarknaden. Vid planeringen ska hänsyn tas både till vuxnas efterfrågan och till arbetsmarknadens aktuella och framtida kompetensbehov. Regional samverkan stärker möjligheten att erbjuda utbildningar med hög kvalitet och anpassning till arbetsmarknadens behov, vilket gör vuxenutbildningen till en central del i kompetensförsörjningen till välfärd och näringsliv.

2.2 Generella förutsättningar och statliga reformer

Under de senaste åren har flera statliga reformer och initiativ genomförts för att höja kvaliteten och anpassa Komvux efter arbetsmarknadens behov. Regeringen har i budgetpropositionen för 2025 föreslagit ökade anslag till Statens skolinspektion för att stärka tillsynen av Komvux och säkerställa utbildningens kvalitet. Dessutom har förordningsändringar införts för att stoppa statsbidrag till utbildningar där Skolinspektionen har konstaterat allvarliga brister. Syftet med författningsändringarna är att tydliggöra huvudmannens ansvar, oavsett om utbildningen bedrivs i egen regi eller genom upphandling, genom att införa ekonomiska konsekvenser om kommunen och huvudmännen brister i ansvaret. Detta kan enligt utbildningsministern Johan Pehrson leda till en mer kvalitetsinriktad kravställning och uppföljning av utbildningen från kommunens sida.

Utredningen "Växla yrke som vuxen" (SOU 2024:16) presenterar flera förslag för att förbättra och anpassa vuxenutbildningen till både individers och arbetsmarknadens behov. Inrättande av en ny utbildningsform i "Yrkesskola" för vuxna som önskar byta karriär eller stärka sin position på arbetsmarknaden föreslås, där syftet är att bredda utbudet av yrkesutbildning för vuxna på gymnasial nivå. Yrkesskolan ska baseras på yrkeshögskolemodellen och stå utanför det traditionella skolväsendet, och arbetslivet ska ha betydande inflytande över utbildningsutbud och innehåll samt bidra med resurser genom exempelvis erbjudande om praktikplatser och handledning.

Det finns ytterligare förändringar som kommer att ha bäring på vuxenutbildningen och dess utformning. 2023 trädde reformen om planering och dimensionering av gymnasial utbildning i kraft med tillämpning från 2025, vilken även omfattar vuxenutbildningen. Reformen ställer krav på att huvudmän ska anpassa sitt utbud för att möta arbetsmarknadens kompetensförsörjningsbehov. Utmaningen består av att elever samtidigt har rätt att välja fritt bland de utbildningar som finns, och därmed inte alltid väljer de utbildningar där det finns störst behov av arbetskraft. Statens ambition är att styra elevvolymen till utbildningar inom bristyrken, och grundtanken är att styrning ska ske genom ett anpassat utbud, vilket kräver ett aktivt samarbete för kommuner i samverkan. Samtidigt kan det finnas anledning att arbeta med att göra bristyrkesutbildningar mer attraktiva, vilket i sin tur kan innebära behov av att höja ersättningsnivån för dessa.

Från 1 juli 2025 gäller GY25 för gymnasieskolan och den kommunala vuxenutbildningen, vilket i praktiken innebär några mindre justeringar i programutbudet (till exempel försvinner Hantverksprogrammet) men desto mer ingripande förändringar i ämnesplaner som reglerar innehåll och utformning av respektive ämne. Dagens kursorganisation tas bort och ersätts av att varje ämne innehåller nivåer som ska bedömas. Dock är det ämnet som till sin helhet ska bedömas, vilket bedöms ge elever mer tid för ett fördjupat lärande. Det som blir extra viktigt för den kommunala vuxenutbildningen är att avgöra hur det framtida utbudet ska utformas utifrån nivåer och hela ämnespaket. Det kommer också behövas en översyn av lärares behörighet för att säkerställa att dessa matchar de nya ämnen som etableras inom reviderade ämnesplaner. De nya ämnesplanerna tillämpas för alla som startar sin utbildning efter 30 juni 2025, men under en övergångsperiod fram till 30 juni 2023 kan man fullfölja kurser och utbildningar enligt det gamla kurssystemet. Det kommer att bli viktigt med vägledning för elever framöver, i synnerhet de som har behov av att komplettera sin utbildning med enstaka kurser.

Under 2022 utredde Skolinspektionen undervisningstiden i kommunal vuxenutbildning (SI 2022:11388) och kunde konstatera att den tid som erbjöds vuxenstuderande varierade mycket beroende på vilken kommun som granskades. Variationen möjliggörs av att det saknas en reglerad minsta garanterad undervisningstid inom kommunal vuxenutbildning, förutom för SFI. Oavsett hur utbildningen genomförs, i egen regi eller hos extern anordnare via kundval/upphandling, så är det den kommunala huvudmannen som avgör hur utbildningen ska genomföras och hur mycket undervisning som ska ingå. Beroende på utbildningsform, distans- eller klassrumsföreläsning, så kan förväntad undervisningstid variera och därmed också ersättningsnivå.

En proposition från 2020 syftar till att Komvux i högre grad ska bidra till arbetslivets behov av kompetens och bättre möta vuxnas behov av utbildning i olika skeden av livet. Detta inkluderar en förändrad prioriteringsregel för antagning, där de med störst behov av utbildning prioriteras. Det medför att vuxenutbildningen behöver samverka med andra aktörer för att aktivt bidra till kompetensförsörjningen i respektive region. Den spelar en central roll i att vägleda och rusta individer med olika förutsättningar för att möta arbetslivets krav. Ur ett kommunekonomiskt perspektiv innebär det exempelvis ett ökat behov av samverkan med ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsavdelning i kommunerna.

2.3 Specifika förutsättningar för Vux Norrort och Vux 5

Kommunerna inom samverkansområdet för Vux Norrort (Danderyd, Lidingö, Sigtuna, Sollentuna, Solna, Täby, Vallentuna, Vaxholm, Upplands Väsby och Österåker) och Vux 5 (Huddinge, Botkyrka, Salem, Södertälje och Nykvarn) har varierande förutsättningar baserat på nationella reformer och lokala faktorer som befolkningstäthet, socioekonomisk struktur och lokala arbetsmarknadsbehov. För att möta dessa utmaningar och erbjuda ett brett och kvalitetssäkrat utbud av vuxenutbildning, samarbetar kommunerna inom ramen för Vux Norrort respektive Vux 5. Sådan samverkan kan innebära gemensam planering och dimensionering av utbildningsutbudet för att säkerställa att det motsvarar både individernas och arbetsmarknadens behov.

En central del av samarbetet är ett gemensamt auktorisationssystem för utbildningsanordnare. Genom detta system kan både kommunala och privata utbildningsanordnare ansöka om auktorisation för att erbjuda vuxenutbildning inom de deltagande kommunerna. Ansökningar om auktorisation kan göras löpande, med specifika handläggningsperioder inför kursstarter. Samarbetet styrs av en gemensam styrgrupp bestående av förvaltningschefer eller motsvarande från de deltagande kommunerna. Denna grupp ansvarar för strategiska beslut och övergripande samordning. För den operativa hanteringen finns en rektorsgrupp med rektorer för vuxenutbildningen från respektive kommun. Rektorsgruppen arbetar med att implementera styrgruppens direktiv och säkerställa kvaliteten i utbildningarna. Genom samarbetet utvecklar kommunerna gemensamma processer, arbetssätt och system för att effektivisera arbetet och optimera resursanvändningen. Detta inkluderar bland annat gemensamma avtal med utbildningsanordnare och enhetliga ersättningsmodeller.

Genom gemensamma auktorisationssystem ställs tydliga kvalitetskrav på utbildningsanordnare, vilket säkerställer att endast aktörer med ekonomisk stabilitet och hög pedagogisk kvalitet får erbjuda utbildningar. Centraliserade antagningssystem, särskilt inom Vux Norrort, skapar en enhetlig och rättvis urvalsprocess, medan samarbetet kring administration och upphandling bidrar till kostnadseffektivitet och resurseffektivitet. För att möta en heterogen målgrupp erbjuds flexibla studiemöjligheter där utbildningarnas längd och innehåll anpassas efter individens behov. Dessa samverkansmodeller gör det möjligt att upprätthålla en hög utbildningskvalitet, samtidigt som de ger kommunerna större kapacitet att svara mot arbetsmarknadens kompetensbehov, och där igenom effektivisera och kvalitetssäkra den kommunala vuxenutbildningen.

3. Omvärldsspaning

3.1 Sammanfattning av intervjuer

För att skapa ett gediget underlag som Ensolution kan basera slutsatser på kring uppdragets frågeställningar, har en omfattande intervjuundersökning genomförts. Den har involverat rektorsgrupper, verksamhetschefer, enhetschefer, auktorisationskoordinatorer, ekonomer, systemansvariga inom Vux Norrort och Vux 5, samt utbildningsanordnare som erbjuder grundläggande och gymnasiala högskoleförberedande kurser samt yrkesutbildningar inom VUX för de ingående kommunerna.

Med hjälp av ett noggrant utformat frågekompendium med cirka 25–30 frågor har syftet varit att skapa en gemensam bild av hur både interna funktioner och externa aktörer uppfattar den nuvarande situation. Frågorna har täckt en rad områden, bland annat synpunkter på ersättningsnivåer, utbud och villkor, identifierade behov och eventuella brister i det nuvarande ersättningssystemet, önskvärda förbättringar samt synen på relationen mellan kommunerna och utbildningsanordnarna. Intervjumaterialet har även kompletterats med perspektiv från näringslivet och arbetsmarknaden för att ge en bredare förståelse för nuvarande struktur, kompetensförsörjning, arbetsmarknadsbehov och bristyrken, samt utmaningar och förbättringsförslag. Nedan följer en sammanfattning av intervjuerna.

3.1.1 Utbildningsanordnare

Ersättningsnivåer och utmaningar

Flera utbildningsanordnare upplever att ersättningsnivåerna inte följer de ökande kostnaderna, särskilt för yrkesutbildningar inom områden som fordons-, el- och naturbruk. Yrkesutbildningar kräver ofta specialiserade miljöer och verktyg, vilket driver upp kostnaderna, samtidigt som yrkeslärare generellt har högre löner än teoretiska lärare. En ökning av ersättningsnivåerna för dessa program anses nödvändig för att bibehålla kvalitet och säkerställa utbildningens genomförande.

Det finns också en allmän önskan om att justera ersättningsmodellen, där många föreslår en större andel löpande ersättning i stället för en större slutbetalning vid betygssättning. Detta skulle underlätta kassaflödet och hanteringen av de stora initiala kostnaderna för utbildningsstarten. Anordnare ser även behovet av att kompensera för elever som hoppar av utbildningen, med förslag på delvis ersättning beroende på hur långt eleven har kommit.

Utbud och villkor

Utmaningar inom distansutbildning är ett återkommande ämne. Striktare regler för vad distanskurser ska innehålla gör det svårare att få dem godkända, och samtidigt är det svårt att följa upp elever som gör avbrott. Många anser att ersättningen för distansutbildning är för låg då den likt klassrumsundervisning kräver tid och resurser för att exempelvis rätta prov och kvalitetssäkra arbetet. Kravet från vissa kommuner om att distansutbildningar ska bedrivas på en lägre studietakt skapar dessutom längre utbildningstider, vilket kan påverka måluppfyllelsen.

Olika kommuners skilda regelverk kring lärarledd tid, administration och avtal skapar komplexitet för utbildningsanordnare som arbetar med flera kommuner. Ett enhetligt regelverk och harmoniserade krav skulle underlätta administrationen och säkerställa att kvaliteten bibehålls på samma nivå överallt.

Anordnares behov och förutsättningar

Anordnare efterlyser en bättre balans mellan kommunernas krav och utbildningarnas praktiska genomförbarhet. Ersättningen för elever med särskilda behov måste ses över, och det finns önskemål om att detta ska regleras tydligare i systemet. Många uttrycker också oro för att kommunernas beslut om utbildningsvolymerna inte alltid speglar den faktiska efterfrågan, vilket kan leda till problem med hållbarheten i vissa utbildningar, särskilt inom områden som SFI och yrkesutbildningar.

Sammanfattningsvis finns det en tydlig efterfrågan på prisjusteringar, en mer förutsägbar ersättningsmodell samt enhetliga villkor och krav från kommunerna.

3.1.2 Nyckelpersoner inom Vux Norrort och Vux 5

Utmaningar kring ersättningsnivåer och kostnadseffektivitet

Många diskuterar huruvida ersättningsnivåerna är tillräckliga eller inte, och uttrycker att ersättningarna inte har justerats tillräckligt för att täcka de faktiska kostnaderna för utbildningarna. Många utbildningar, särskilt inom yrkesprogram, läggs ned på grund av ekonomiska svårigheter. Kostnader för lokaler, utrustning, lärarlöner och administrativa kostnader ökar, medan ersättningarna ofta står stilla. Det finns påtagliga skillnader i hur kommuner upphandlar auktorisationsavtalen där variationer i ersättningar mellan kommuner kan vara en påverkande faktor för både utbudet och kvalitén på utbildningarna. Exempelvis nämns att Stockholms stads upphandlingar medför att vissa anordnare försvinner, medan andra kommuner har svårt att justera sina ersättningar på grund av fasta belopp och brist på underlag för differentiering. Hantering av statsbidrag är även en återkommande punkt där vissa kommuner har överskott av statsbidrag som inte används optimalt. Det finns en önskan att koppla statsbidragen mer direkt till kvalitetsuppföljning och ersättningsnivåer, men det saknas en tydlig struktur för detta i flera kommuner. Vux Norrort använder hela statsbidraget till utbildningar, medan Vux 5 behåller 15% för andra kommunala behov.

Svårigheter att bibehålla och attrahera utbildningsanordnare

Flera anordnare har sagt upp sina avtal på grund av de låga ersättningarna och höga kostnaderna. Yrkesutbildningar, särskilt inom bristyrken som VVS och elektriker, anses vara särskilt kostnadskrävande och svåra att driva utan större ekonomiskt stöd. Många kommuner upplever även utmaningar med att distansutbildningar inte håller samma kvalitet som klassrumsundervisning. Det finns en diskussion om att det krävs mer flexibla lösningar, men också att distans ofta blir ett sätt för anordnare att öka lönsamheten utan att erbjuda tillräckligt med stöd och interaktion. Gällande betygssättning upplever flertalet av de intervjuade nyckelpersonerna kvalitetsproblem där det ges exempel på att anordnare fuskar med betyg genom att sätta betyg på elever som inte har närvarat, vilket gör det svårt att säkerställa kvaliteten i utbildningarna. Vissa kommuner har börjat med stickprov på betyg för att kontrollera att de är korrekta, vilket har lett till att vissa anordnare självmant lämna avtalet då de inte har kunnat motivera ett högre betyg.

Elevbrist och bristyrken

Ett genomgående tema är den stora utmaningen att få elever att välja utbildningar inom bristyrken, som bygg, VVS, och vårdyrken. Vägledning och marknadsföring anses vara viktiga, men det finns svårigheter med att matcha elevernas intressen med arbetsmarknadens behov. Minskande barnkullar och låg efterfrågan på vissa utbildningar leder också till att utbildningar läggs ned, vilket ytterligare försvårar situationen. Det råder även ett matchningsproblem gentemot arbetsmarknaden då arbetsgivare rapporterar att det saknas arbetskraft med rätt kompetens inom flera sektorer, men där det samtidigt saknas ett systematiskt arbetssätt för att identifiera och möta dessa behov genom utbildningarna. I vissa områden, exempelvis Sigtuna, upplever man särskilt stora matchningsproblem, vilket påverkar den lokala arbetslösheten.

Differentiering av ersättningar och behov av flexibilitet

Det finns ett stort behov av att differentiera ersättningsnivåerna beroende på utbildningarnas karaktär och kostnad. Många efterfrågar en flexibel modell som tar hänsyn till utbildningarnas faktiska behov, inklusive socioekonomiska faktorer och utbildningsform (distans eller klassrum). Trots detta har flera kommuner använt schablonhöjningar som inte alltid baserats på analys eller behov. Gällande översyn av nuvarande ersättningsmodell planerar flera kommuner att ta bort den differentierade ersättningen beroende på betyg, och i stället erbjuda samma ersättning oavsett betygsnivå. Detta förväntas träda i kraft 2025, men många efterfrågar samtidigt fler ekonomiska incitament för att säkerställa kvalitet och motverka att utbildningsanordnare utnyttjar systemet.

Behov av samordning och bättre uppföljning

Många kommuner, särskilt i norra delen av Stockholm, efterfrågar bättre samordning mellan kommunerna för att säkerställa enhetliga krav och ersättningsmodeller. Olikheter i krav på lektionstid, specialpedagogik och andra faktorer leder till otydlighet och kostnadsdrivande åtgärder för anordnare. I frågor rörande kvalitetsuppföljning har samtliga kommuner inom Vux Norrort och Vux 5 ett systematiskt och väl fungerande system. Trots viss uppföljning av kvalitet, exempelvis genom verksamhetsbesök och betygsgranskningar, efterlyser flera kommuner ett än mer strukturerat och djupgående arbete med uppföljning och analys. Det är svårt att veta vad som driver kvalitet, och det finns ett behov av mer analys av måluppfyllelse, avbrottsorsaker och anordnarnas kostnadseffektivitet för att kvalitetssäkra anordnarnas utbildning.

Framtida utmaningar och behov av förändring

Nya krav, som de kommande digitala nationella proven som medför krav på datorer och annan digital utrustning, förväntas öka kostnaderna för både kommuner och anordnare. Många undrar vem som ska bära dessa kostnader och hur de ska inkluderas i ersättningsmodellerna och bör därför ses över. Flera kommuner efterlyser även en mer långsiktig planering och stordriftsfördelar inom vuxenutbildningen för att möta både ekonomiska och kvalitativa krav. Det finns även ett behov av att bättre kartlägga de studerandes behov för att kunna erbjuda rätt stöd och utbildningsform från början.

Sammanfattningsvis visar dessa intervjuer på en komplex bild där ersättningsnivåerna inte möter de ökande kostnaderna för utbildningarna, samtidigt som utbildningsanordnare har svårt att hålla kvaliteten. Bristande elevunderlag och svårigheter att locka till bristyrkesutbildningar förvärrar situationen, vilket kräver en flexibel, genomarbetad och väl samordnad ersättningsmodell.

3.2 Sammanfattning av workshops

Med utgångspunkt i genomförda analyser baserat på insamlat material, intervjuer med anordnare och nyckelpersoner inom nätverket samt framtagande av förslag till ersättningsmodell, genomfördes två workshops för att etablera gemensamma slutsatser och identifiera en gemensam väg framåt utifrån simuleringar. De samverkande kommunerna var med och fokus låg på de gemensamma utmaningarna, vilket gav en bred helhetsanalys för området.

3.2.1 15 november

Den första workshopen fokuserade på att identifiera utmaningar och möjligheter inom dimensioneringsuppdraget för vuxenutbildningen. Syftet var att utforska hur utbildningsutbudet kan anpassas för att bättre möta arbetsmarknadens behov, samtidigt som elevernas individuella val och förutsättningar beaktas. Diskussionerna kretsade kring vägledning för att styra elever mot bristyrken, utmaningar med ersättningsnivåer och vikten av samverkan mellan kommuner, utbildningsanordnare och branscher.

En central utmaning som identifierades är balansen mellan att ge elever fria val av utbildning med behovet av att möta arbetsmarknadens krav. En studie- och yrkesvägledare är i dessa fall en avgörande, men ofta neutral roll, vilket begränsar deras möjlighet att styra elever mot bristyrken. Idéer om att inkludera jobbcoacher och Arbetsförmedlingen i vägledningsprocessen lyftes fram. Även att tydligare information om vad arbetsmarknadens behov är samt vilka bristyrken det rör sig föreslogs som lösning för att stärka vägledningen. Vidare diskuterades vikten av att identifiera lokala arbetskraftsbehov och att koncentrera vissa yrkesutbildningar till färre anordnare för att förbättra kvalitet och effektivitet.

Ett återkommande tema under den första workshopen var behovet av att förbättra samverkan med branscher, både för att öka attraktiviteten hos bristyrken, och för att skapa mer träffsäkra utbildningar. Exempel från Sigtuna visade på möjligheten att prioritera utbildningar baserade på arbetsmarknadens behov, som att prioritera VVS framför floristutbildningar. Samtidigt identifierades utmaningar med att skapa ersättningsnivåer som både gynnar kvalitet och ekonomisk hållbarhet för anordnarna.

3.2.2 24 januari

Den andra workshopen byggde vidare på insikterna från den första och fokuserade på att utveckla en flexibel och hållbar ersättningsmodell samt utmaningar med att minska avbrott och förbättra kvaliteten inom vuxenutbildningen. Även hur kommuner kan stärka sin roll i kompetensförsörjning diskuterades.

En central insikt var behovet av att hitta rätt balans mellan ersättningsnivåer och krav, där en för låg ersättning kan leda till bristande kvalitet och för hög ersättning till ineffektiv resursanvändning. Idén om att förslagen ersättningsmodell kommer att baseras på faktiska kostnader snarare än en statisk krona per poäng-modell kommer vidare skapa en flexibilitet som tar höjd för de ekonomiska utmaningarna med ökade kostnader för bland annat lokaler, utrustning, lärarlöner och administrativa kostnader.

Utmaningen med avbrott diskuterades, där en initial kartläggning och bättre vägledning kan minska avbrott och förbättra genomströmningen. Ett exempel var idén att kommunen, snarare än utbildningsanordnarna, skulle ta över ansvaret för vägledning för att säkerställa att rätt elever hamnar på rätt utbildning vid rätt tidpunkt. Dialogerna under workshopen belyste också vikten av att utveckla en differentierad ersättningsmodell som tar hänsyn till eleverna olika förutsättningar och behov.

Vikten av att stärka samverkan mellan kommuner, branscher och utbildningsanordnare för att möta lokala arbetsmarknadsbehov identifierades vidare under den andra workshopen, och förslag om dialogmöten mellan kommuner och anordnare betonades som en möjlighet att förbättra samverkan och anpassa utbildningarna till aktuella bristyrken. Den första och andra workshopen betonade behovet av tydligare styrning mot

arbetsmarknadens behov, samtidigt som eleverna individuella förutsättningar och valmöjligheter behöver respekteras. En flexibel ersättningsmodell och stärkt samverkan mellan aktörer framstår som centrala för att skapa en hållbar vuxenutbildning.

4. Kvalitet och ambitioner

Kvalitet och ambitioner i utbildningssystemet är nära sammanflätade med de krav och ersättningsnivåer som styr relationen mellan kommuner, utbildningsanordnare, arbetsmarknad och elever. För att uppnå en hållbar och framgångsrik modell krävs en tydlig förståelse för hur dessa faktorer samverkar och påverkar varandra.

Kommunerna, som finansierar utbildningar, har en central roll i att ställa tydliga krav på kvalitet och resultat hos de externa utbildningsanordnarna. Samtidigt måste ersättningsnivåerna spegla de ambitioner och den kvalitet som eftersträvas. För låga ersättningar riskerar att leda till att anordnarna inte kan upprätthålla den kvalitet som krävs för att eleverna ska få rätt förutsättningar att lyckas. Detta kan i sin tur leda till avbrott, sämre resultat och att arbetsmarknadens behov inte möts. Å andra sidan kan en för hög ersättning leda till ineffektiv resursanvändning hos utbildningsanordnarna, där resurser inte används på ett sätt som gynnar elevernas lärande och utveckling. Genom att ställa höga krav och koppla dessa till rimliga ersättningar kan kommunerna säkerställa att utbildningsanordnarna har både incitament och resurser att leverera hög kvalitet.

För utbildningsanordnarna innebär detta en balansgång mellan att möta de krav som ställs av kommunerna och att samtidigt erbjuda ett utbildningsutbud som är anpassat till arbetsmarknadens behov. För att kunna erbjuda utbildningar som är både attraktiva och relevanta krävs investeringar i personal, utrustning, lokaler och pedagogiska metoder. En förutsättning för detta är att ersättningsnivåerna från kommunen är tillräckliga för att täcka dessa kostnader, samtidigt som de ger utrymme för utveckling och innovation. När anordnarna lyckas möta dessa krav skapas ett utbildningssystem som inte bara gynnar eleverna utan också bidrar till samhällets kompetensförsörjning.

Arbetsmarknadens behov är en avgörande faktor i denna ekvation. Genom att säkerställa att utbildningarna är relevanta och anpassade till bristyrken kan utbildningssystemet bidra till att minska gapet mellan tillgång och efterfrågan på arbetskraft. Detta kräver ett nära samarbete mellan kommuner, utbildningsanordnare och arbetsgivare. Om utbildningarna inte möter arbetsmarknadens behov riskerar eleverna att utbilda sig till yrken där det saknas efterfrågan, vilket leder till frustration för individen och förlorad samhällsekonomisk potential.

För eleverna är kvalitet och ambitioner avgörande för att skapa motivation och ge rätt förutsättningar för framgång. Om utbildningen inte håller tillräckligt hög kvalitet, eller om den inte är relevant för arbetsmarknaden, ökar risken för avbrott och missnöje. Eleverna förväntar sig att deras utbildning ska leda till en framtid på arbetsmarknaden, och det är därför viktigt att utbildningarna inte bara är av hög kvalitet utan också tillgängliga och inkluderande för olika behov och bakgrunder.

Sammantaget kräver en framgångsrik modell att kommuner, utbildningsanordnare, arbetsmarknad och elever samverkar och att det finns en tydlig koppling mellan ambitioner, kvalitet, krav och ersättningsnivåer. Genom att balansera dessa faktorer kan man skapa ett utbildningssystem som möter samhällets behov, samtidigt som det ger eleverna möjlighet att utvecklas och lyckas i sina karriärer.

5. Kartläggning och studie- och yrkesvägledning

Under den andra workshopen diskuterades behovet av initial kartläggning och vägledning för att minska risken att elever hamnar fel, vilket ökar avbrottsstatistiken. Detta är ingenting som ersättningsmodellen kommer att hantera, men nog så väl viktigt att diskutera för att påvisa vikten av dessa funktioner samt utvärdera de ekonomiska konsekvenser och effekter som uppstår.

En grundlig och tidig kartläggning samt vägledning av elever är avgörande för att säkerställa att de väljer rätt utbildning, både utifrån deras egna mål och behov samt arbetsmarknadens efterfrågan. Detta är särskilt viktigt i dagens komplexa utbildningslandskap, där elever ofta ställs inför stora valmöjligheter utan tillräcklig guidning. En sådan kartläggning, utförd av studie- och yrkesvägledare, jobbcoacher eller motsvarande, kan minska risken för att elever hamnar fel och därmed reducera antalet avhopp, vilket i sin tur har positiva effekter på såväl individnivå som samhällsekonomiskt. Ett tidigt kartläggningsarbete kan identifiera elever med särskilda behov eller utmaningar redan innan utbildningen påbörjas. Genom att möta eleverna där de befinner sig och ge dem individuellt anpassad vägledning, kan man hjälpa dem att göra mer informerade val. Detta minskar inte bara antalet "loopare" – elever som påbörjar, hoppar av och återkommer till utbildningar – utan skapar också bättre förutsättningar för att dessa elever ska lyckas på lång sikt. Det innebär också en minskad kostnad för kommuner och utbildningsanordnare, då resurser inte behöver läggas på att hantera avbrott och felval i samma omfattning.

I dagsläget är en utmaning att resurserna för vägledning ofta är otillräckliga. SYV-personal är ofta belastad med administrativa uppgifter, vilket innebär att de inte alltid har möjlighet att fokusera på kärnuppgiften: att vägleda elever. En lösning som vissa kommuner, exempelvis Uppsala, har implementerat är att centralisera vägledningen. Detta kan frigöra resurser och möjliggöra en mer systematisk och rättvis kartläggning av samtliga elever, samtidigt som skolorna fortfarande behöver ha egen SYV-personal för att möta elevernas specifika behov. För att effektivisera processen kan andra kompetenser än enbart SYV användas, exempelvis jobbcoacher eller andra specialister som kan bidra till kartläggningen och vägledningen. Det är också viktigt att tydliggöra värdet av detta arbete, både vad gäller de mänskliga och ekonomiska aspekterna. Felval och avbrott innebär inte bara förlorade statsbidrag och ökade kostnader för försörjningsstöd, utan också ett mänskligt lidande för de elever som inte lyckas etablera sig på arbetsmarknaden. Genom att satsa på proaktiva åtgärder kan man motverka dessa negativa effekter.

Slutligen är det centralt att vägledningen även tar hänsyn till arbetsmarknadens behov. Genom att matcha elevernas intressen och kompetenser med bristyrken kan man inte bara bidra till deras personliga utveckling utan också till samhällets långsiktiga kompetensförsörjning. Detta kräver ett nära samarbete mellan utbildningsanordnare, kommuner och arbetsmarknadens aktörer. På så sätt kan man skapa en hållbar modell där eleverna får rätt förutsättningar att lyckas och där arbetsmarknadens behov tillgodoses på ett effektivt sätt.

6. Arbetsmarknadens behov, bristyrken och dimensionering

6.1 Beskrivning av dimensioneringsuppdraget – en teoretisk ingång

Dimensioneringen av utbildningar inom gymnasieskolan och vuxenutbildningen är avgörande för att balansera utbildningsutbudet med arbetsmarknadens behov, samtidigt som hänsyn tas till elevers val och utbildningens kvalitet. Uppdraget, som regleras av både nationella och regionala mål, syftar till att säkerställa kompetensförsörjning inom bristyrken och samhällsviktiga områden, utan att överutbildning eller underutnyttjande av resurser uppstår.

Enligt skollagen ska huvudmän ta hänsyn till arbetsmarknadens behov vid planering och dimensionering av viss gymnasial utbildning. För denna utbildning handlar det om tre typer av behov:

- behovet av gymnasialt yrkesutbildade som har läst ett yrkesprogram inom gymnasieskolan eller har en yrkesutbildning inom Komvux
- det generella behovet av gymnasialt utbildad arbetskraft på den del av arbetsmarknaden där arbetsgivare rekryterar brett (personer som har läst yrkesprogram eller högskoleförberedande program)
- behovet av högskoleutbildad arbetskraft.

Detta uppdrag kräver en noggrannhet mellan att tillgodose elevers önskemål och säkerställa att utbildningsutbudet motsvarar arbetslivets efterfrågan. För att stödja huvudmän inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning i deras planering, tillhandahåller Skolverket regionala planeringsunderlag. Dessa underlag identifierar kompetensbehov och yrkesområden med brist på arbetskraft, och syftar till att ge huvudmännen bättre förutsättningar när de tillsammans ska planera, dimensionera och erbjuda utbildning. Regeringen har också betonat vikten av att dimensioneringen baseras på nationella och regionala prognoser samt att samordning mellan kommuner förstärks för att bättre möta arbetsmarknadens krav. Sveriges Kommuner och Regioner (SKR) framhåller betydelsen av samverkansavtal mellan kommuner för att erbjuda ett brett och relevant utbildningsutbud, särskilt inom bristyrken eller för mindre elevgrupper där behovet av utbildad arbetskraft är stort. Genom att kombinera arbetsmarknadsprognoser med utbildningsplanering strävar systemet efter att stärka matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad, vilket är en nyckelfråga för framtidens kompetensförsörjning.

En framgångsrik dimensionering kräver en strategisk analys av arbetsmarknadens utveckling, där nationella och regionala behov kartläggs och kopplas till prognoser om framtida kompetensförsörjning. Samtidigt måste utbildningsväsendet förhålla sig till en rad utmaningar, såsom att locka elever till yrkesutbildningar med låg popularitet men hög efterfrågan, och att snabbt anpassa sig till förändrade krav från arbetslivet.

I detta kapitel belyser vi hur arbetsmarknadens behov, bristyrken och dimensionering samverkar och påverkar utformningen av utbildningssystemet. Fokus ligger på att identifiera de faktorer som styr beslut om utbildningsutbud, hur dessa prioriteringar relaterar till kompetensförsörjning och vilka åtgärder som kan stärka matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad.

6.1.1 Nyckelaspekter för en effektiv dimensionering

- **Analyser av arbetsmarknadsbehov:** Kommuner får stöd i att analysera och prognostisera vilka kompetenser som kommer att efterfrågas, vilket ska underlätta planeringen av antalet utbildningsplatser och möjligheten att styra utbildningsutbudet mot områden med kompetensbrist.
- **Samverkan mellan kommuner och regioner:** För att skapa en effektiv utbildningsstruktur kan kommuner samverka och erbjuda yrkesprogram på regional nivå. Detta är särskilt viktigt för att möta behovet inom yrken med få elever men stor efterfrågan av kompetens på arbetsmarknaden, exempelvis inom vissa vård- och teknikyrken.
- **Styrning och incitament:** Dimensioneringsuppdraget möjliggör för kommunerna att styra utbildningsutbudet och rikta det mot bristyrken, samtidigt som överetablerade utbildningsområden kan minskas. Genom att införa incitament, exempelvis ekonomiskt stöd eller marknadsföringsinsatser, kan fler elever lockas till yrkesprogram med hög efterfrågan på arbetsmarknaden.
- **Information och vägledning:** För att säkerställa att elever gör välgrundade val är det viktigt att förbättra studie- och yrkesvägledning. Genom bättre information om arbetsmarknadens behov kan fler elever motiveras att välja utbildningar som leder till goda möjligheter till anställning.

6.1.2 Nuvarande samordning mellan arbetsmarknad och vuxenutbildning

Vuxenutbildningen är en central del av kompetensförsörjningen och fungerar som en flexibel länk mellan arbetsmarknadens föränderliga behov och individers möjligheter till anställning eller vidareutbildning. Kommunerna har enligt skollagen ett ansvar att anpassa vuxenutbildningen till lokala och regionala behov kopplat till kompetensförsörjningen till arbetslivet, vilket gör samverkan med arbetsgivare och andra aktörer avgörande. Det kan därför vara av vikt att använda arbetsmarknadsprognoser som underlag för att forma utbildningsutbudet, något som SCB (2022) publicerade för 2035, vilket används som underlag för att identifiera var behovet av utbildning är som störst. För att möta kompetensbristen i vissa sektorer genomförs idag riktade utbildningsinsatser inom kommunal vuxenutbildning, där exempelvis Skolverket erbjuder sammanhållna yrkesutbildningar som kan anpassas efter de regionala behoven för att möta specifika kompetensbrister på arbetsmarknaden. I flera av kommunerna kan samverkan med arbetsmarknad och näringsliv utvecklas för att få en ökad effekt. I några av kommunerna finns ett pågående samarbete, och initiativ är tagna för att utveckla dem ytterligare.

De regionala planeringsunderlagen som Skolverket tagit fram för att stödja huvudmän i planering och dimensionering av gymnasial utbildning är ett exempel på hur kommuner, arbetsgivare och regionala aktörer kan mötas för att identifiera prioriterade utbildningsbehov. En samordning som kan utvecklas där arbetsmarknadsråd eller kompetensråd utgör forum som möjliggör en dialog som säkerställer att utbildningar inte bara speglar aktuella behov utan även framtida utvecklingstrender. Samordningen har också en viktig funktion för att stärka kompetensen hos redan yrkesverksamma och för att underlätta omställning för individer som behöver eller vill byta bransch. För att öka vuxenutbildningens flexibilitet krävs ett systematiskt arbete med att förbereda individer för yrken där tillgången på arbetskraft är otillräcklig, genom exempelvis korta, modulbaserade kurser och skräddarsydda lösningar som snabbt kan svara på nya krav från arbetsmarknaden.

Utöver den kommunala vuxenutbildningen erbjuder Arbetsförmedlingen arbetsmarknadsutbildningar som riktar sig till alla och är utformade för att möta arbetsgivares specifika behov, vilket stärker kopplingen mellan utbildning och arbetsmarknad. Detta är en viktig funktion för att stärka kompetens med syfte att utbildningen leder till ett yrke med goda framtidsutsikter på grund av brist på utbildad personal. Här återfinns ytterligare

Samverkansmöjligheter inom kommuner, mellan kommuner och Arbetsförmedlingen framöver. Slutligen så har kompetensförsörjning länge varit ett prioriterat område för politiken, där regionerna sedan 2010 har på regeringens uppdrag etablerat regionala kompetensplattformar, för samverkan inom kompetensförsörjning och utbildningsplanering på kort och lång sikt. Ett viktigt steg mot att förbättra vuxenutbildnings roll i att möta både individers och arbetsmarknadens behov.

6.1.3 Prognos för bristyrken i regionen

Enligt aktuella prognoser kommer bristen på utbildad arbetskraft inom flera sektorer att vara fortsatt stor i regionen de kommande åren. Inom vård- och omsorgssektorn är behovet av undersköterskor och sjuksköterskor särskilt påtagligt, drivet av en åldrande befolkning och ökade krav på kvalitet inom äldreomsorgen. Även tekniska yrken, såsom elektriker, VVS-montörer, och svetsare, och data/it samt transport är starkt efterfrågade, särskilt i takt med att investeringar i infrastruktur och hållbar teknik ökar.

Inom utbildningssektorn är lärarbristen en annan kritisk fråga, särskilt förskollärare, ämneslärare i matematik och naturvetenskapliga ämnen, yrkeslärare samt lärare i grundskolans tidigare år. Enligt Skolverkets prognos över behovet av lärare och förskollärare finns det en fortsatt stor brist på behörig personal inom utbildningssektorn i Stockholmsregionen. Regionen står för en betydande del av det nationella rekryteringsbehovet, där hälften av de totalt 124 000 heltidstjänster som behöver tillsättas fram till 2035 finns i storstadslänen, inklusive Stockholm. Detta speglar en ökande elevtillväxt och utmaningar med att attrahera och behålla behörig personal, vilket understryker vikten av långsiktig planering och insatser för att säkerställa kompetensförsörjning inom utbildningsområdet i regionen. För att möta dessa behov krävs en strategisk dimensionering av utbildningsutbudet på gymnasial nivå och inom vuxenutbildningen, samt insatser för att öka attraktiviteten för dessa yrken.

På regional nivå har initiativ implementerats för att förbättra matchningen mellan utbildning och arbetsmarknad. Exempelvis finns ett forum för lärande om regional utveckling, som tillsammans med sina medlemmar har utvecklat regionala matchningsindikatorer. Dessa indikatorer beskriver förutsättningar för matchning och den faktiska matchningen på regional nivå, vilket ger en bättre förståelse för utmaningarna på olika arbetsmarknader och stödjer beslut om åtgärder och insatser. Dessutom genomför Arbetsförmedlingen detaljerade arbetsmarknadsanalyser, såsom yrkesprognoser, för att identifiera bristyrken. Dessa prognoser ger en nulägesbedömning av jobbmöjligheter och en femårig prognos över efterfrågan på arbetskraft inom olika yrken. Denna information möjliggör prioritering av resurser och utbildningsplatser till områden med störst behov.

Regional samverkan är särskilt viktig för mindre kommuner, där enskilda utbildningsanordnare kan ha svårt att själva erbjuda utbildningar inom smala yrkesområden. Genom att samarbeta kan kommunerna gemensamt säkerställa att utbildningsutbudet möter efterfrågan och att tillgången på kompetens fördelas jämnt över regionen. För att stärka dimensioneringen ytterligare behövs ett långsiktigt perspektiv där arbetsmarknadens utveckling följs noggrant och där nya yrkesområden, exempelvis kopplade till digitalisering och gröna omställningar, integreras i utbildningsplaneringen. På så sätt kan regionen inte bara hantera aktuella bristyrken utan också ligga steget före och rusta arbetskraften för framtidens behov.

6.1.4 Faktorer för att stärka intresset för utbildning till bristyrken

För att möta arbetsmarknadens behov och öka intresset för utbildning till bristyrken kan kommunerna vidta flera åtgärder. Genom att stärka samarbetet med arbetslivet, utveckla studievägledningen, kommunicera arbetsmarknadens behov, erbjuda flexibla utbildningslösningar och göra bristyrken mer attraktiva kan fler vuxna motiveras att utbilda sig inom efterfrågade yrkesområden. Nedan följer konkreta insatser som kan bidra till att fler väljer en utbildning som leder till jobb.

- **Förstärk samverkan med arbetslivet:** För att säkerställa att utbildningarna matchar arbetsmarknadens behov bör kommunerna samarbeta nära med arbetsgivare. Genom att utveckla utbildningar i dialog med branscherna kan innehållet anpassas till aktuella kompetenskrav. Praktikplatser och lärlingsprogram i samarbete med lokala företag ger vuxenstuderande värdefull arbetslivserfarenhet och ökar chanserna till anställning. Att involvera branschråd och yrkesverksamma kan dessutom inspirera och informera om karriärmöjligheter inom bristyrken.
- **Förstärk studievägledningen:** Studievägledare spelar en central roll i att vägleda vuxna till utbildningar som leder till jobb. Genom att stärka vägledningen med bättre kunskap om bristyrken och arbetsmarknadens behov kan fler studerande få relevant information om framtida yrkesmöjligheter. Karriärmässor och riktade informationsinsatser där utbildningsanordnare och arbetsgivare deltar kan öka intresset för dessa yrken. Digitala verktyg, såsom interaktiva yrkesguider och videointervjuer, kan också användas för att nå en bredare målgrupp och ge en tydligare bild av yrkenas innehåll och möjligheter.
- **Kommunicera arbetsmarknadens behov:** För att attrahera fler till bristyrken behöver kommunerna arbeta aktivt med informationskampanjer som tydliggör fördelarna med dessa yrken, såsom goda anställningsmöjligheter och konkurrenskraftiga löner. Genom att lyfta fram framgångsberättelser från tidigare elever som utbildat sig och fått jobb inom bristyrken kan fler inspireras att göra samma val.
- **Gör vuxenutbildningen mer flexibel:** För att fler ska kunna utbilda sig till bristyrken behöver vuxenutbildningen anpassas efter olika livssituationer. Att erbjuda deltids- och distansutbildningar gör det möjligt för personer med arbete eller familjeansvar att studera. Dessutom kan snabbspår för omskolning underlätta för dem som redan har relevant arbetslivserfarenhet att snabbt skaffa sig den kompetens som krävs för att byta yrkesbana.
- **Förstärk yrkenas attraktivitet:** Många bristyrken erbjuder stabila anställningar, goda karriärmöjligheter och en viktig samhällsfunktion, men detta behöver kommuniceras tydligare. Genom att sprida kunskap om yrkenas fördelar och arbeta tillsammans med arbetsgivare för att förbättra arbetsvillkor och möjligheter till vidareutbildning kan yrkena göras mer attraktiva för fler.

6.2 Skolverkets planeringsunderlag för gymnasial utbildning i Stockholms län

Riksdagen har beslutat om ändringar i skollagen som innebär att arbetsmarknadens behov ska få betydelse vid planering och dimensionering av vissa utbildningar inom gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning (komvux). Förändringarna syftar till att öka utbudet av utbildningar på gymnasienivå, göra det lättare för ungdomar och vuxna att få jobb samt förbättra tillgången på kompetens för välfärd och näringsliv.

De nya reglerna börjar gälla för utbildningar som startar 2025. För att underlätta planeringen har Skolverket tagit fram regionala planeringsunderlag. Underlagen ska hjälpa skolor och kommuner att planera så att utbudet av utbildningar både möter ungdomars och vuxnas intresse samt arbetsmarknadens behov.

Planeringsunderlaget för Stockholms län och innehåller:

- Skolverkets förslag på förändringar i länets utbildningsutbud
- Behovet av gymnasieutbildade i länet och nationellt
- Efterfrågan på gymnasieutbildningar bland ungdomar och yrkesutbildningar inom komvux bland vuxna
- Information om utbildningarna som finns i länet och hur elever pendlar

Underlaget ska användas från den 30 juni 2025 för gymnasieskolan och från den 31 december 2024 för komvux.

6.2.1 Yrkesprogram

Enligt Statistiska Centralbyrån (SCB) kan det bli brist på personer med dessa utbildningar i framtiden. Samtidigt är det få ungdomar som söker till bygg- och anläggningsprogrammet och industritekniska programmet jämfört med antalet platser som finns. Därför kan det behövas insatser för att få fler att bli intresserade av dessa utbildningar.

Skolverket föreslår att antalet platser på naturbruksprogrammet ska minska. Det är få som får jobb inom det område de har utbildat sig för, och SCB tror att det kan bli ett överskott på arbetskraft inom detta område år 2035.

För hotell- och turismprogrammet samt frisör- och stylistprogrammet tycker Skolverket att antalet platser ska vara som nu. Det är också få från dessa program som får jobb inom sitt utbildningsområde, vilket visar att arbetsmarknaden inte har lika stort behov av dessa utbildningar.

Det verkar finnas ett begränsat behov av arbetskraft med dessa utbildningar i länet. Intresset bland ungdomar för hantverksprogrammet har varit stabilt, medan intresset för hotell- och turismprogrammet har minskat något. Eftersom hotell- och turismprogrammet redan är en liten del av länets utbildningsutbud, är det inte lika viktigt att minska antalet platser där.

Skolverket föreslår att antalet platser på barn- och fritidsprogrammet samt försäljnings- och serviceprogrammet kan vara kvar på nuvarande nivå.

6.2.2 Högskoleförberedande program

Enligt SCB finns det risk för att det blir för många med en högskoleförberedande gymnasieutbildning som högsta utbildning, både i Stockholms län och i resten av landet. För att bättre matcha arbetsmarknadens behov och ungdomars intressen anser Skolverket att fler platser borde flyttas från högskoleförberedande program till yrkesprogram.

Skolverket föreslår att minska antalet platser på samhällsvetenskapsprogrammet, ekonomiprogrammet, estetiska programmet och teknikprogrammet. Elever från dessa program går vidare till högskolestudier i lägre grad jämfört med andra högskoleförberedande program. Intresset för teknikprogrammet och estetiska programmet har minskat, medan det har ökat något för samhällsvetenskapsprogrammet och ekonomiprogrammet. Trots detta anser Skolverket att dessa fyra program redan har fler platser än vad som behövs för att möta arbetsmarknadens behov och ungdomars efterfrågan.

Även antalet platser på naturvetenskapsprogrammet kan minska något. SCB tror att det kan bli ett överskott av personer med den utbildningen, och färre ungdomar söker sig till programmet.

För humanistiska programmet tycker Skolverket att antalet platser kan vara oförändrat. Programmet är redan en liten del av utbudet, och intresset för det har varit stabilt över tid.

Tabell. Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet för nationella program i gymnasieskolan i länet.

Nationellt program	Andel erbjudna platser läsåret 2022/23 ⁶	Skolverkets bedömning andel platser	Förändringsriktning
Yrkesprogram totalt	22 %	33 %	↑
Barn- och fritidsprogrammet	2 %	2 %	→
Bygg- och anläggningsprogrammet	2 %	4 %	↑
El- och energiprogrammet	4 %	6 %	↑
Fordons- och transportprogrammet	2 %	4 %	↑
Försäljnings- och serviceprogrammet	2 %	2 %	→
Frisör- och stylistprogrammet ⁷	2 %	2 %	→
Hotell- och turismprogrammet	1 %	1 %	→
Industri tekniska programmet	1 %	3 %	↑
Naturbruksprogrammet	2 %	1 %	↓
Restaurang- och livsmedelsprogrammet	1 %	2 %	↑
VVS- och fastighetsprogrammet	1 %	3 %	↑
Vård- och omsorgsprogrammet	2 %	4 %	↑
Högskoleförberedande program totalt	78 %	67 %	↓
Ekonomiprogrammet	20 %	19 %	↓
Estetiska programmet	7 %	4 %	↓
Humanistiska programmet	1 %	1 %	→
Naturvetenskapsprogrammet	16 %	15 %	↓
Samhällsvetenskapsprogrammet	21 %	19 %	↓
Teknikprogrammet	9 %	8 %	↓

Komvux

För att bättre möta arbetsmarknadens behov och vuxnas efterfrågan anser Skolverket att fler elever bör få möjlighet att gå yrkesutbildningar inom komvux. Om det inte är möjligt att öka det totala antalet platser, kan en omfördelning mellan olika yrkesinriktningar behövas för att bättre täcka arbetsmarknadens behov.

Skolverket föreslår att antalet platser utökas inom följande områden:

- Bygg och anläggning
- El och energi
- Fordon och transport
- Industriteknik
- Restaurang och livsmedel
- VVS och fastighet
- Vård och omsorg

Eftersom utbildningar inom bygg och anläggning, industriteknik samt VVS och fastighet idag utgör en mycket liten del av utbudet, är det särskilt viktigt att prioritera fler platser inom dessa områden. För utbildningar inom frisör och stylist samt naturbruk föreslår Skolverket en minskning av platser. Anledningen är att det är få som etablerar sig på arbetsmarknaden efter dessa utbildningar, och enligt SCB:s prognos finns det risk för ett överskott av arbetskraft inom naturbruk. Platserna inom barn och fritid, försäljning och service samt hotell och turism bedöms kunna ligga kvar på nuvarande nivå.

För att möta arbetsmarknadens behov och ungdomars efterfrågan bör platser i Stockholms län omdisponeras från högscoleförberedande program till yrkesprogram.

Tabell. Skolverkets bedömning av utbildningsutbudet för yrkesområden inom komvux i länet.

Yrkesområden	Antal elever 2022	Förändringsriktning
Barn och fritid	2 595	→
Bygg och anläggning	176	↑
El och energi	816	↑
Fordon och transport	476	↑
Försäljning och service	376	→
Frisör och stylist ^a	635	↓
Hotell och turism	35	→
Industriteknik	97	↑
Naturbruk	43	↓
Restaurang och livsmedel	456	↑
VVS och fastighet	282	↑
Vård och omsorg	3 773	↑

När det gäller vuxnas behov av yrkesutbildning inom komvux är detta komplext eftersom det påverkas av flera faktorer kopplade till samhällsutvecklingen. Faktorer som konjunktur- och arbetsmarknadsläget, befolkningens sammansättning, utbildningsnivån samt elevernas resultat i grund- och gymnasieskolan spelar alla en roll.

Strukturella förändringar på arbetsmarknaden, som pågående utbildningsväxling och digitalisering, påverkar också behovet av yrkesutbildning. Dessa förändringar leder till att både yrkesroller och kompetenskrav förändras, vilket gör att många – både yrkesverksamma och arbetssökande – kan behöva byta yrke eller komplettera sin utbildning för att behålla eller få ett jobb.

Den här gruppens storlek varierar över tid och kan snabbt växa, exempelvis vid en större nedläggning av verksamheter. Sådana händelser kan skapa ett akut behov av fler yrkesutbildningar inom komvux.

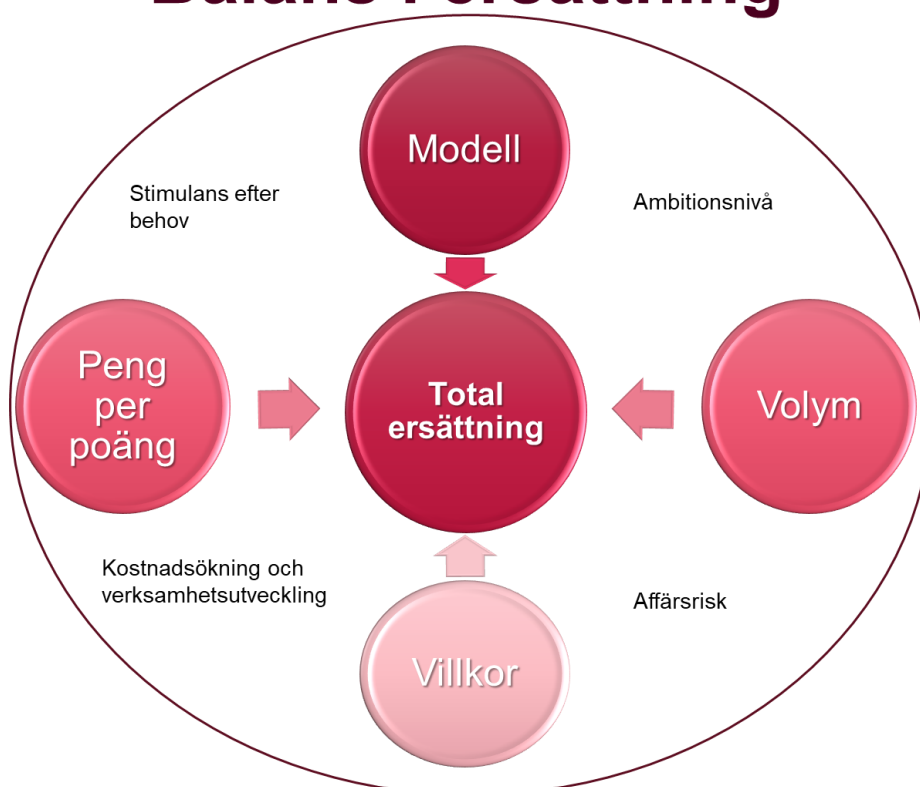
7. Ersättningsmodell och ersättningsnivåer

I det här kapitlet redogör vi för utredningens angreppssätt på ersättningsmodeller inom vuxenutbildning med flera anordnare. Våra modeller och resonemang syftar till att skapa en balans där justeringar av enskilda variabler kan påverka andra förutsättningar. För att säkerställa styrbarhet krävs därför en helhetssyn, där alla delar hanteras i samspel.

En ersättningsmodell är ett dynamiskt styrinstrument som bör ses över och uppdateras årligen, baserat på förändrade förutsättningar. Exempelvis kan ett volymbortfall inte enbart kompenseras genom en högre ersättning per poäng, utan kan även behöva adresseras genom justerade villkor och krav vid uppstart, för att säkerställa ett brett och hållbart utbildningsutbud. En hög avbrottsfrekvens kan leda till ekonomiska utmaningar för både anordnare och huvudman, vilket understryker vikten av att modellen skapar incitament för fullföljda studier och en stabil utbildningsstruktur.

I utredningen belyser vi ersättningsmodellens förutsättningar både ur ett kommunalt perspektiv och ur anordnarnas perspektiv. För att möjliggöra en bred tillgång till utbildning behöver modellen utformas så att den erbjuder en hållbar ekonomisk nivå för anordnarna. Dessutom bör riskperspektivet beaktas som en faktor som påverkar anordnarnas förutsättningar att erbjuda utbildning.

Balans i ersättning

7.1 Ersättningsmodell och ersättningsnivåer ger förutsättningar för en utbildning av rätt kvalitet

En väl genomtänkt resursfördelning är avgörande för att säkerställa rätt kvalitet i verksamheter. Genom att fördela resurser utifrån behov och målsättningar skapas förutsättningar för att leverera tjänster som möter både individens och organisationens krav. Det handlar inte bara om mängden resurser, utan om att använda dem på ett sätt som främjar långsiktiga resultat, hållbarhet och effektivitet. En balanserad resursfördelning bidrar till rättvisa, kvalitet och förtroende i det arbete som utförs.

Beräkningsgrunder används när det gäller ersättningsmodeller för att beräkna ersättningsnivåerna med utgångspunkt i de faktorer som driver kostnader inom verksamheten. Det är viktigt att ersättningsnivåerna sätts med utgångspunkt i fastställda beräkningsgrunder för att ge väl avvägda och transparenta förutsättningar för verksamheterna. För att bedöma vilken ersättning som är rimlig och välavvägd krävs en beräkning av vilken resursåtgång som genereras av att bedriva verksamheten med utgångspunkt i de krav som ställs på verksamheten. En tydlighet när det gäller beräkningsgrunderna ger också en transparens till anordnarna. När det gäller beräkningsgrunderna inom utbildningsverksamhet så är en viktig del undervisningsresursen som drivs av kostnader för lärare per undervisningstimme och fördelat på antal elever per timme och denna gäller samtliga kurser och utbildningar. Undervisningsresursen består även av ledningsfunktioner, vägledning och stöd. Utöver undervisningsresurserna omfattar beräkningsgrunderna även lokalkostnader och läromedel. Lokalkostnaden per poäng kan beräknas utifrån kostnaden för lokalen, utbildningens lokalbehov och det antal elever som kan undervisas vid samma tillfälle. När det gäller läromedelskostnader så finns ett generellt behov av läromedel, utrustning och material oavsett vilken kurs eller utbildning det är frågan om och utöver det kan det finnas stora skillnader när det gäller utrustning och material. Yrkesutbildningar har oftast större kostnader för utrustning och material och detta gäller särskilt utbildningar som kräver verkstad, maskiner eller fordon.

Revidering av ersättningsnivåer bör ske årligen för att säkerställa att ersättningsnivåerna ger rätt förutsättningar för utbildningsanordnarna att tillhandahålla rätt kvalitet. Vid revidering av ersättningsnivån bör utgångspunkten vara förändringar i de faktorer och variabler i beräkningsgrunderna som bygger upp till ersättningsnivå. Det kan exempelvis innebära att drivmedel som är en kostnadsdrivande faktor inom fordonsutbildning motiverar en ökad ersättning, medan utbildningar och kurser som inte påverkas av den faktorn inte ges någon högre ersättning utifrån den variabeln. De revideringar av ersättningsnivåerna som görs ska ha sin grund i förändrade värden i beräkningsgrunderna och inte vara en schablonmässig generell förändring av ersättningsnivån. Generella årliga höjningar riskerar att ge överkompensera vissa utbildningar och underkompensera andra. Över tiden innebär det vidare att initiala skevheter med tiden riskerar att bli allt större. Revideringarna behöver göras återkommande för att säkerställa rätt nivå på ersättningen för att ge förutsättningar för rätt kvalitet i verksamheten. Det innebär vidare att det krävs en återkommande översyn av vad som avses med rätt förutsättningar och rätt kvalitet i utbildningen. Det finns ofta flera hänsyn att ta när det gäller detta och det kräver prioriteringar inom ramen för vuxenutbildningen, men det kräver också på kommunal nivå en prioritering av resurser inom samtliga kommunala verksamheter. Det kan vara så att det skett kostnadsökningar när det gäller vissa beräkningsgrunder som skickar en signal om ett behov av höjd ersättningsnivå, men det innebär inte per automatik att ersättningen ska höjas. Vid revidering av ersättningsnivå behöver detta ske transparent när det gäller vilka förutsättningar ersättningen ska ge.

En utmaning i samtliga ersättningsmodeller är hantering av avbrott från studierna. Anledningarna till avbrott är flera och det finns ingen generell slutsats kring hur det bör hanteras. Beroende på ersättningsmodellens utformning påverkar det de ekonomiska förutsättningarna för anordnarna, då avbrott påverkar den totala ersättningen. Det innebär att affärsrisken ökar för anordnarna. Ur ett kommunalt perspektiv påverkar det genom att viss ersättning ges, för studier som ej leder till betyg och därmed rustar individen för nästa steg

enligt intentionerna. Det innebär även att individen kan göra avbrott och återuppta studierna vid ett senare tillfälle, och därmed tillkommande kostnad för kommunen. För individen kan det påverka att individens väg till fullföljd utbildning förlängs. För vissa individer påverkas även andra förvaltningar/avdelningar exempelvis ekonomiskt bistånd och arbetsmarknadsfunktioner. I utredningen konstateras att det bör ske ett utökat arbete framöver kring avbrott, genomströmning och därmed en mindre risk för anordnare, samt en ökad uppföljning och analys av dessa variabler över tid. Effekten av en sådan utveckling kan påverka de ekonomiska förutsättningarna positivt för både kommun och anordnare.

7.2 Resursfördelning inom vuxenutbildningen

Finansieringen av vuxenutbildningen sker genom en kombination av kommunala medel och statliga bidrag. Statsbidragen utbetalas baserat på volymen av kurser som genomförs och syftar till att stärka tillgången till utbildning inom olika yrkesområden. För att möjliggöra en effektiv och behovsanpassad utbildningsstruktur genomförs flera satsningar i kontinuerliga kartläggningar och beslut kring resursfördelning. Målet är att säkerställa en flexibel och ändamålsenlig fördelning av medel som stödjer både individers kompetensutveckling och arbetsmarknadens behov.

Från och med bidragsåret 2025 hanteras statsbidragen för yrkesvux, yrkesvux kombination, lärlingsvux, lärlingsvux kombination och yrkesförare inom ramen för ett gemensamt regionalt yrkesvux. Kommunerna tilldelas en totalsumma utan att resurserna är bundna till en specifik utbildningsform. Detta ger ökad flexibilitet i hur medlen används och möjliggör en mer anpassad utbildningsstruktur utifrån lokala och regionala behov. Statsbidraget ska dock fortsatt finansiera yrkesinriktad vuxenutbildning och säkerställa att utbildningen bedrivs som en sammanhållen helhet. Kommuner har även möjlighet att erbjuda enstaka kurser som är relevanta för yrkesutbildningens syfte.

Nivåerna för statsbidragen varierar beroende på yrkesområde, vilket påverkar hur resurserna fördelas mellan olika utbildningsinsatser. I samtliga yrkesområden lämnas bidrag per årsstudieplats där en årsstudieplats motsvarar 800 verksamhetspoäng och kan fördelas mellan flera elever. Beroende på utbildning lämnas bidrag med olika belopp per årsstudieplats. Inom fordon och transport är det även möjligt att söka ersättning för sammanhållna yrkesförarutbildningar där ett belopp lämnas per utbildning. Inom varje område kan kommunerna också erbjuda orienteringskurser och utbildning i ämnena svenska, engelska, svenska som andraspråk, matematik, matematik – fortsättning, matematik – fördjupning, matematik – specialisering B, matematik – specialisering C och samhällskunskap på gymnasial nivå. Ersättning för dessa kurser är 30 000 kronor per årsstudieplats. En elev inom yrkesutbildning eller lärlingsutbildning får läsa högst 200 verksamhetspoäng i orienteringskurser. En elev inom kombinationsutbildning får läsa högst 400 verksamhetspoäng i orienteringskurser. Av dessa får högst 200 poäng avse orienteringskurser som syftar till att ge modersmålsstöd eller studiehandledning på modersmål, och högst 200 får avse andra orienteringskurser. Utbildning inom ämnena svenska, engelska, svenska som andraspråk, matematik, matematik – fortsättning, matematik – fördjupning, matematik – specialisering B, matematik – specialisering C och samhällskunskap på gymnasial nivå får utgöra högst 25 procent av en elevs utbildning.

Nedan följer en tabell med aktuella bidragsnivåer med kronor per årsstudieplats om inget annat anges.

Utbildningsområde	Yrkesutbildning (yrkesvux)	Anpassad utbildning	Lärings- utbildning	Kombinations- utbildning	Specifika utbildningar / Poängbaserad ersättning
Barn och fritid	35 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Bygg och anläggning	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
El och energi	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Fordon och transport	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	Buss sammanhållen: 500 p 60 000 kr/utbildning
					Lastbil sammanhållen: 600 p 69 000 kr/utbildning
					Lastbil med släp sammanhållen: 800 p 95 000 kr/utbildning
Försäljning och service	35 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Hantverk	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Hotell och turism	35 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Industri teknik	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Naturbruk	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Restaurang och livsmedel	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
VVS och fastighet	75 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	
Vård och omsorg	35 000 kr	75 000 kr	50 000 kr	110 000 kr	

Utöver de statliga bidragen finansieras den grundläggande vuxenutbildningen huvudsakligen genom kommunala anslag, där omfattning och behov hos medborgarna spelar en central roll för resursfördelningen. Detta innebär att kommunerna har ett ansvar att säkerställa att resurser finns tillgängliga för utbildningsinsatser, oberoende av statliga satsningar. Modellen är komplex och kräver en årlig avstämning med staten utifrån de producerade poängen. Eftersom utbildningen kan sträcka sig över ett kalenderår kan statsbidrag betalas ut över periodgränser, exempelvis för utbildningar som startar eller avslutas under olika år. Detta kan påverka planeringen av utbildningar där risk finns att utbildningar planeras på ett sätt som optimerar bidrag snarare än studerandes behov.

Flertalet kommuner har en kommunal nettofinansiering av vuxenutbildningen, där ersättningsnivån justeras med ojämna intervaller. Dessa förändringar sker inte alltid genom en tydlig beräkning av förändrade förutsättningar eller aktuella utbildningsbehov, vilket kan leda till obalanser i finansieringen. Historiskt har ersättningsnivåer haft en koppling till statsbidragsnivåerna snarare än till faktisk analys av kostnader och efterfrågan, vilket riskerar att påverka utbildningsutbudet och möjligheten att anpassa utbildningen till

arbetsmarknadens behov. Samtidigt genomförs flera statliga initiativ för att stärka vuxenutbildningen som en del av lösningen på de kompetensförsörjningsutmaningar som råder, vilket återfinns i kapitel 2.

7.2.1 Förordningen (2011:1108) om vuxenutbildning (2 kap 2§)

2 § Inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande och gymnasial nivå samt kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning beräknas 20 verksamhetspoäng för en veckas heltidsstudier eller för validering av kunskaper av motsvarande omfattning.

Inom kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå beräknas en verksamhetspoäng för varje gymnasiepoäng. En årsstudieplats inom kommunal vuxenutbildning på grundläggande eller gymnasial nivå eller inom kommunal vuxenutbildning som anpassad utbildning motsvarar 800 verksamhetspoäng

Verksamhetspoäng används för att mäta omfattningen av en kurs inom gymnasial vuxenutbildning (Komvux) och är knuten till kursens poängvärde, vilket avser elevens arbetsinsats, inklusive lärarledd undervisning, självstudier och eventuella examinationer. En undervisningstimme är däremot den faktiska tid som eleven spenderar med en lärare i klassrummet eller i en lärarledd miljö.

Denna tid varierar beroende på:

- Kursens upplägg: Exempelvis distanskurser har ofta färre lärarledda timmar och mer självstudier.
- Kommunens eller utbildningsanordnarens resurser: Antalet lärarledda timmar kan skilja sig mellan utbildningsanordnare.
- Elevens individuella behov: Det kan till exempel erbjudas extra stöd eller handledning.

Då det i huvudsak inte finns någon reglerad undervisningstid inom komvux är det upp till kommunen som huvudman för utbildningen att, utifrån elevernas behov och förutsättningar, ämnesplan och kurs, avgöra hur utbildningen ska genomföras och därmed hur mycket undervisning som ska ingå. Skolinspektionen presenterade under våren 2024 en kartläggning av undervisningstiden i komvux och konstaterade att avsaknaden av reglering av undervisningstiden har lett till en stor variation mellan kommuner. Kartläggningen visar exempelvis att det kan skilja mellan 30–120 schemalagda lektionstimmar för Matematik 2b när kursen ges som närutbildning dagtid i kommunens egen regi och när samma kurs erbjuds med flexibla studieformer är det inte ovanligt med få eller inga schemalagda lektionstimmar. Sammantaget pekar kartläggningen, tillsammans med Skolinspektionens tidigare kunskaper och erfarenheter, mot att undervisningstiden inte alltid är tillräcklig inom Komvux. För lite undervisningstid kan få negativa konsekvenser för elevernas möjligheter att få med sig de kunskaper och färdigheter som de ska, och utvecklas så långt som möjligt.¹

7.3 Nuvarande ersättningsmodell och nivåer

Beskrivning av nuvarande ersättningsmodell och nivåer, samt beräkningsgrunder.

Dagens ersättningsmodell är baserad på tre utbildningsområden. Utbildningsområde ett omfattar grundläggande vuxenutbildning, sammanhållen utbildning (GRN), sammanhållen utbildning (GRNORI). Utbildningsområde två och tre omfattar gymnasial vuxenutbildning, enligt nedanstående tabell.

Utbetalning görs till anordnare månadsvis under kurstiden, baserat på total ersättning per kurs. Procenten fördelas på de månader som kursen pågår.

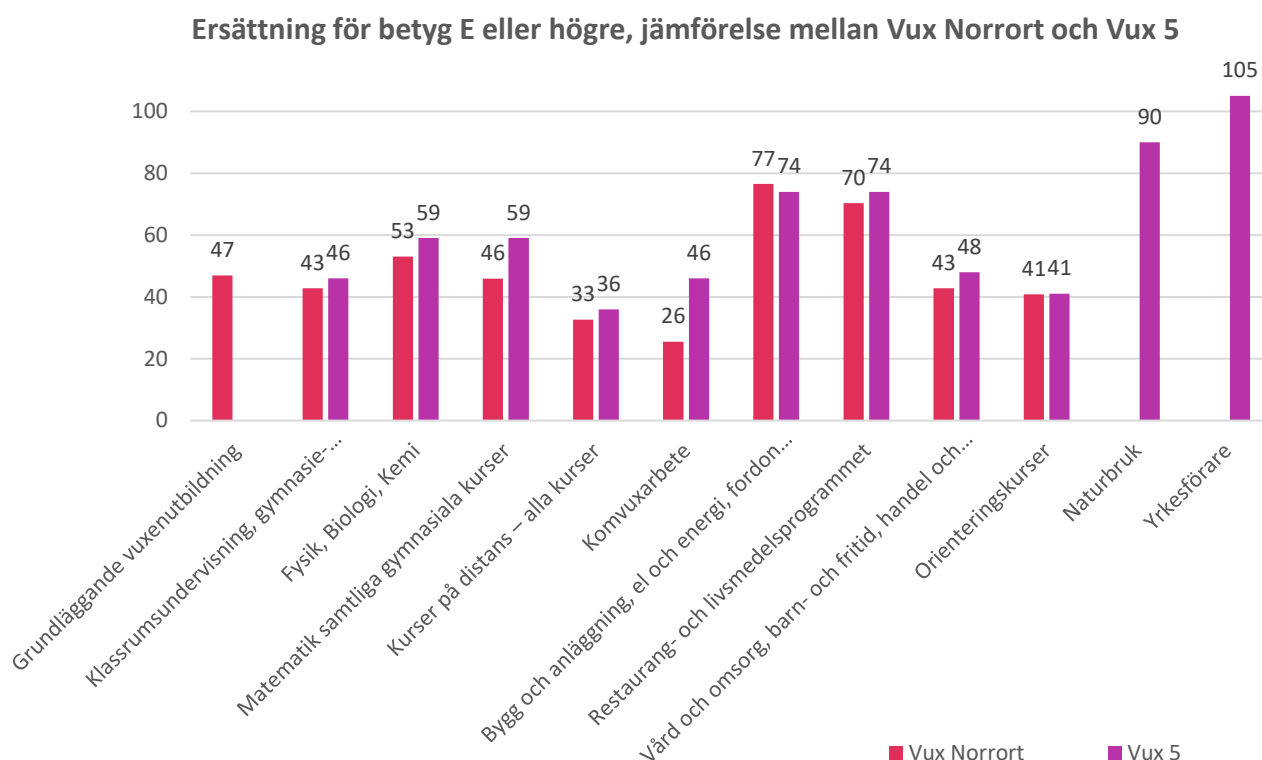
¹ Undervisningstid i kommunal vuxenutbildning (2024), Skolverket

Ersättning utgår för betygssatt kurs, och med betyg avses samtliga betygssteg. Ersättning ges inte där betygsunderlag saknas. Det innebär att ersättning även ges för betyg F samt IG.

För kurser med avbrott, ges ingen ersättning.

Område 2-3	Pris kr/poäng	Pris kr/poäng för validering (75 %, avrundat)
Klassrumsundervisning, gymnasiegemensamma och programgemensamma kurser samt teoretiska inriktningskurser på samtliga högskoleförberedande program	44,30 kr	33,2 kr
Fysik, Biologi, Kemi	54,84 kr	41,1 kr
Matematik samtliga gymnasiala kurser	47,46 kr	35,6 kr
Kurser på distans – alla kurser utom komvuxarbete	33,75 kr	25,3 kr
Komvuxarbete – oavsett studieform	26,37 kr	-
Yrkeskurser inom följande program: bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport samt hantverk samt VVS och fastighet	79,10 kr	59,3 kr
Yrkeskurser inom Restaurang- och livsmedelsprogrammet	72,77 kr	54,6 kr
Yrkeskurser inom följande program: vård och omsorg, barn- och fritid, handel och administration samt hotell och turism	44,30 kr	33,2 kr
Orienteringskurser	42,19 kr	-
Kombinationsutbildning GRNSVA ORK	87,54 kr	-
Kombinationsutbildning GRNSVA Restaurang- och livsmedelsprogrammet	118,12 kr	88,6 kr
Kombinationsutbildning GRNSVA bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport samt hantverk samt VVS och fastighet	124,45 kr	93,3 kr
Kombinationsutbildning GRNSVA vård och omsorg, barn- och fritid, handel och administration samt hotell och turism	89,65 kr	67,2 kr
Sammanhållen utbildning KGYORI	84,37 kr	-

Vi har i utredningen inte kunnat finna tydliga beräkningsgrunder som grund för bidragets storlek i kronor per poäng. Enligt uppgift finns det en sannolik koppling historiskt till statsbidragets omfattning. Det är en modell som återfinns i flera olika kommuner. Att ge ersättning för betygssatta kurser ökar förutsättningarna för anordnare att planera utbildningen, vilket är en utveckling jämfört med tidigare modell.

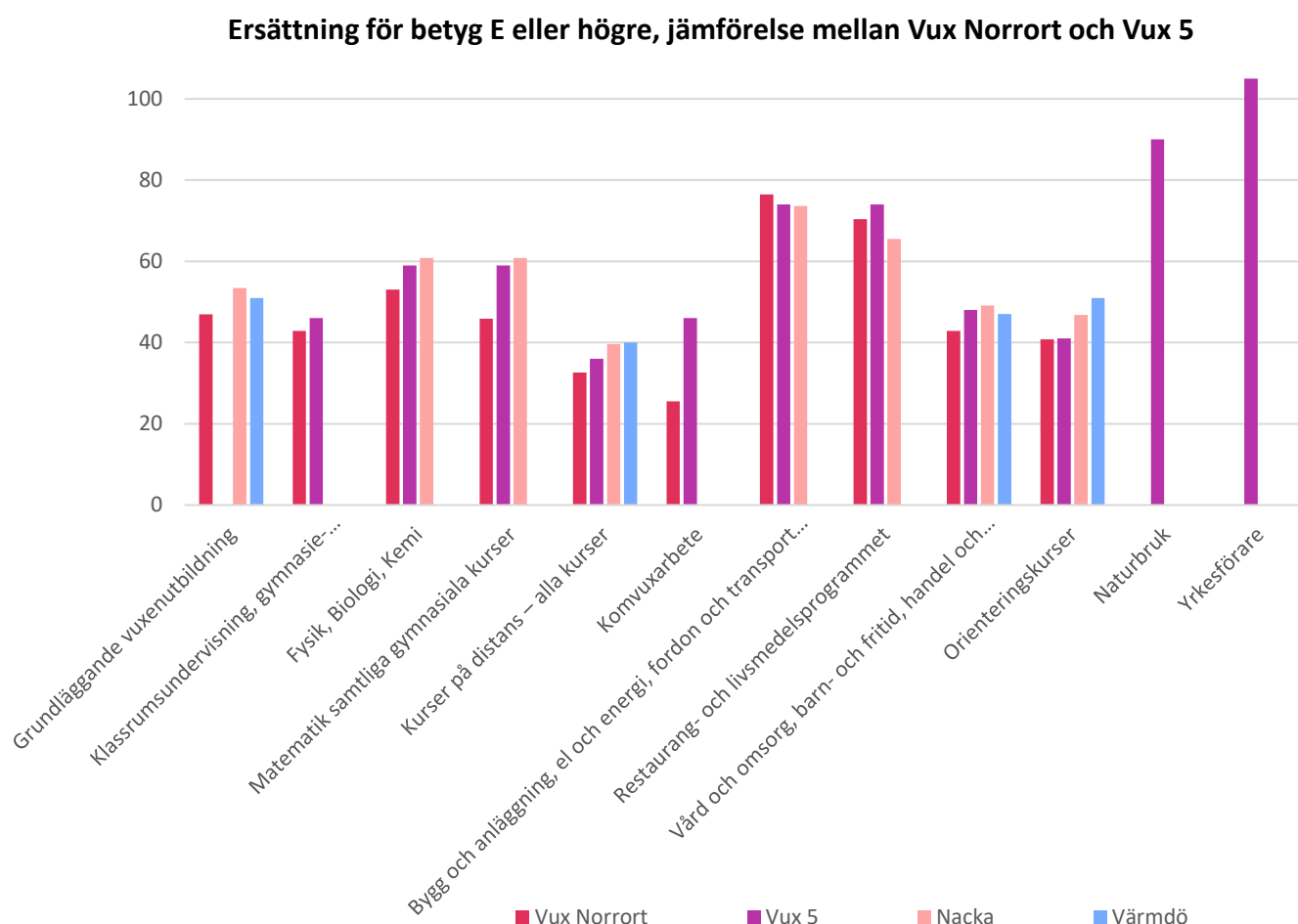

7.3.1 Jämförelse mellan olika kommuner av nuvarande ersättningsnivåer

Ersättningsnivåerna skiljer sig något mellan Vux Norrort och Vux 5, även om det för flera utbildningar är förhållandevis små skillnader. Några utbildningar där skillnaderna är större rör exempelvis komvuxarbete och matematik där skillnaderna är 20 kr per poäng när det gäller komvuxarbete och 13 kr per poäng när det gäller kurser i matematik. Det finns skillnader i grupperingen av kurser och utbildningar mellan de olika kommunerna i jämförelsen och ersättningsnivåerna är 2024 års ersättning. Det kan också finnas skillnader i krav på utbildningsanordnarna som skiljer sig mellan kommunerna och som eventuellt kan motivera skillnader i ersättningsnivå.

Ersättningsnivåerna inom Vux Norrort och Vux 5 påverkar inte ensamt förutsättningarna för utbildningsanordnarna. Den ersättning som utbetalas från exempelvis Vux 5 ges för en enskild elev, men för utbildningsanordnaren påverkas förutsättningarna av de samlade resurser som ges för samtliga elever i en klass.

Därför är det intressant att bredda perspektivet och komplettera med ersättningsnivåerna från fler kommuner. Vid en jämförelse med Nacka och Värmdö framkommer att ersättningsnivåerna är något högre från Nacka och Värmdö när det gäller orienteringskurser, distanskurser, matematik, fysik, biologi och kemi, medan Vux Norrort och Vux 5 har en högre ersättningsnivå när det gäller bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport, hantverk, samt VVS och fastighet.

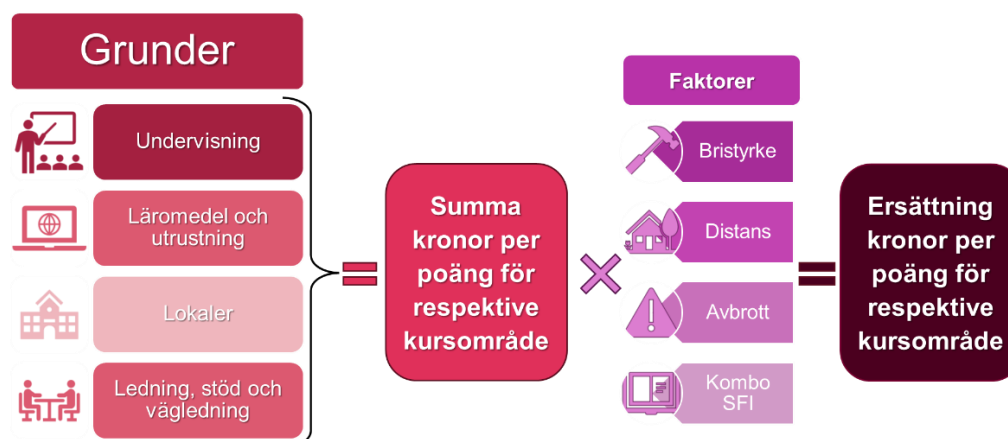

7.4 Ny ersättningsmodell och nivåer

Nedan illustreras förslag på uppbyggnaden av den nya ersättningsmodellen. Föreslagen modell utgår från en ersättning som hanteras via kronor per poäng, precis som nuvarande modell. Att koppla ersättning till poäng ser utredningen som den mest fördelaktiga modellen där ersättning sker till olika anordnare. I utredningen har vi inte kunnat härleda beräkningsgrund för nuvarande nivåer, vilket är en av de större skillnaderna mot den föreslagna modellen. Tidigare modell har historiskt utgått från statsbidragets omfattning, och därmed beräknat en ersättning i kronor per poäng, som över tid reglerats med ojämna intervaller.

Den föreslagna modellen baseras på beräkningsgrund för respektive kostnadsområde, och föreslås vara en del av den årliga budgetplaneringen och därmed uppdateras årligen. Modellens uppbyggnad framgår av bilden nedan, och följer samma logik för samtliga kursområden. Modellen kan uppdateras med faktorernas påverkan, alternativt respektive kostnadsområde, vilket ger en flexibilitet i att kunna anpassa modellen utifrån olika förutsättningar över tid, vilket även ger simuleringsmöjligheter över vad olika förändringar får för effekt.

Modellens uppbyggnad

7.4.1 Beräkningsgrunder (grunder)

I modellen utgår beräkningen av ersättningsnivåer utifrån en beräknad kostnad för att kunna genomföra utbildningen inom givna villkor för respektive utbildningsområde. Beräkningsgrunden skiljer mellan olika ämnesområde utifrån respektive områdes olika förutsättningar i form av exempelvis gruppstorlek och utrustningsbehov. Jämfört med dagens modell föreslås fler uppdelning i olika ämnesområde än idag, för att både kunna spegla respektive ämnesområdes förutsättningar och för att kunna adressera olika justeringar utifrån exempelvis bristyrken. Målsättningen för modellen är att genom att etablera beräkningsgrunder blir det en tydlig koppling mellan intention med resurs och vad den ska finansiera, och skapar därmed förutsättningar för anordnare att driva verksamhet med god kvalitet.

Med en viss volym, ska anordnare ha förutsättning att ge utbildning av god kvalitet, i enlighet med villkoren i avtalet. Krav och ersättningsnivå blir tydligt sammankopplade.

Modellen byggs upp utifrån kronor per poäng för respektive kostnadsområde.

Undervisning

Undervisningskostnaderna påverkas av lönekostnader för lärare, den del av lärarens arbetstid som används till undervisning och gruppstorlek. Vid beräkning av undervisningskostnaden per verksamhetspoäng behöver hänsyn tas till omfattningen av lärarledd undervisning för respektive kurs och paket. Undervisningsbeloppet i kronor per poäng är olika mellan olika kursområde utifrån beräkningsgrunderna som framgår ovan.

Läromedel, utrustning och material

För vartdera kursområde har en beräkning gjorts för att specificera nivåer avseende läromedel och utrustning.

Lokalkostnader

Lokalkostnaderna baseras på de ekonomiutdrag som varit en del av underlaget inför arbetet. Utifrån den kostnadsmassan görs en beräkning för att omsätta lokalkostnad till en kostnad/poäng. För att anpassa resursen till respektive kursområde görs en faktoruppräknig – där ytkrävande utbildningar får en högre faktor och därmed en högre ersättning per poäng.

Ledning, vägledning och stöd

När det gäller ledning-, vägledning och stöd så påverkas kostnaderna av lönekostnader för rektorer, biträdande rektorer, SYV/APL-samordnare, samt det antal elever som omhändertas av respektive funktion.

När det gäller APL så är detta aktuellt endast för yrkesutbildningar och påverkar endast kostnaderna för dessa program.

7.4.2 Differentiering mellan utbildningsområde

Förslaget innebär en ökad differentiering av de olika grupperna, som baseras på en beräkningsgrund för respektive yrkesområde. Det innebär att färre kurser får en gemensam peng jämfört med idag. Den föreslagna uppdelningen framgår av tabellen nedan. Motsvarande uppdelning har varit aktuell i tidigare underlag också, men peng per poäng har inte varit differentierad för samtliga delar.

I beräkningsgrunden kan olika förutsättningar för olika utbildningar tillgodoses och därmed också synliggöras i själva ersättningen.

Det är även här viktigt att ha en balans i uppdelningen. En för grov uppdelning gör det svårare att beräkna resursbehovet samt kunna göra årlig styrning och påverkan. Uppdelningen nedan är balanserad, enligt utredningen. Den ger möjlighet att differentiera och prioritera, samt ge förutsättningar för god kvalitet, men ger även ett underlag för att kunna följa upp verksamhetens volymer över tid.

Vux Norrort	Ny uppdelning	Vux 5
<ul style="list-style-type: none"> • Bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport samt hantverk samt VVS och fastighet 	<ul style="list-style-type: none"> • Bygg och anläggning • El och energi • Fordon och transport • VVS och fastighet 	<ul style="list-style-type: none"> • Bygg och anläggning, el och energi, fordon och transport, industri och VVS och fastighet
<ul style="list-style-type: none"> • Restaurang- och livsmedelsprogrammet 	<ul style="list-style-type: none"> • Restaurang- och livsmedel • Hantverk 	<ul style="list-style-type: none"> • Restaurang och livsmedel och hantverk
<ul style="list-style-type: none"> • Vård och omsorg, barn- och fritid, handel och administration samt hotell och turism 	<ul style="list-style-type: none"> • Vård- och omsorg • Barn- och fritid • Försäljning och service • Hotell och turism 	<ul style="list-style-type: none"> • Vård och omsorg, barn och fritid, försäljning och service och hotell och turism

Den föreslagna förändringen rör yrkesutbildning och innebär både att indelningen harmonieras mellan Vux Norrort och Vux 5 och att det den tidigare indelningen i tre olika prisnivåer delas upp i tio olika prisnivåer som utformats utifrån kostandsfaktorer inom respektive yrkespaket.

7.4.3 Faktorer som differentierar ersättningen

Utifrån grundberäkningen kan den slutliga ersättningen påverkas av olika faktorer som beskrivs nedan. Faktorn kan både betyda en ökad eller minskad ersättning jämförd med grundberäkningen.

Premiera utbildning för bristyrken

Det kan vara möjligt att erbjuda en extra ersättning till utbildningar som riktar sig till bristyrken. Denna skulle endera kunna utformas för att möjliggöra att utbildning genomförs med ett lägre antal elever i klassen eller också genom att ge extra ersättning till utbildningsanordnare som lyckas rekrytera fler elever till dessa utbildningar. Utbildningsanordnare kan då få extra ersättning för ett utökat ansvar och engagemang för att rekrytera elever till bristyrkesutbildningar.

I en uppdaterad modell föreslår vi en möjlighet till differentiering utifrån bristyrke. En variabel som påverkar själva peng utifrån behov inom yrkesområdet. Variabeln kan förändras årligen, men syftar till att öka förutsättningar för kvalitet inom de områden som är bristyrken. Syftar även till att stimulera utbudet inom dessa områden.

Distansutbildning

I tidigare modell finns en ersättning för distansutbildning. Utredningen föreslår en faktor som identifieras på varje rad i tabellen ovan, där ersättningen följer respektive kursområde. Faktorn som föreslås är 50 % som grundinställning. Distans är endast aktuellt i de områden det godkänns, samt justerbart på radnivå.

I statistik och omvärldsbevakningen ses tecken på att inom distansutbildning finns en högre grad av avbrott. Det innebär att vägledning och kartläggning inför studier blir än viktigare, för att minska riskerna för avbrott. Restriktioner i antagningen till distansutbildning bör övervägas, liksom vilka utbildningar som bedöms rimliga att erbjuda på distans, med hänsyn till att elever kan ha förutsättningar att slutföra utbildningen.

Genomströmning och avbrottpåverkan i ersättningsnivån

Intentionen med att få en tydligare koppling till respektive kursområdes resursbehov, medför att modellen strävar efter en full genomströmning. Varje avbrott, ger en kostnad för kommunen initialt, inklusive planering och administration. För anordnaren blir det en kostnad genom att de genomför utbildningen, utan ersättning, det vill säga risken ökar för anordnaren. Det innebär att det påverkar resurserna som är tillgängliga för samtliga elever. Här ser utredningen en potential att framåt fördjupa analyserna kring avbrotten, och en eventuell justering i uppdrag kunna adressera dessa utmaningar genom en stärkt vägledning och uppföljningsanalys. Avbrotten motsvarar idag cirka 20 % av alla kurser. Avbrottens bortfall i ersättning har en direkt påverkan på anordnarnas förutsättningar.

I modellen har en faktor lagts in, där avbrott och genomströmning kan justeras, för att till viss del påverka pengens nivå. Den är justerbar över tid.

Kombination med SFI

För de utbildningar som kombineras med SFI ges ett tillägg med en faktor på 50% av kursområdets ersättningsnivå. Denna faktor är möjlig att justera mellan år och rader.

7.5 Årlig uppdatering av ersättningsnivån

Utredningen föreslår att förändringarna träder i kraft från våren 2026. Utredningen föreslår att ersättningsnivåerna uppdateras årligen i samband med ordinarie budgetplanering i respektive kommun. Det innebär att det görs en genomgång av de befintliga underlag, volymer, omvärld och ekonomiska förutsättningarna varje år.

Förändring i ersättningsnivåerna kan påverka de ekonomiska förutsättningarna i respektive kommun.

7.6 Betalningsflöde

Utredningen föreslår en förändring avseende ersättningsnivåerna för de olika kursområdena. Utredningen föreslår även en ökad differentiering mellan olika kursområden, vilket innebär en mer detaljerad uppdelning mellan kursområdena. Utredningen föreslår vidare att beloppen uppdateras årligen genom analys av eventuella förändringar avseende de faktorer som anges ovan, vilka kan påverka ersättningsnivån. Utredningen föreslår även en fördjupad analys avseende ett tydligare uppdrag för studie och yrkesvägledningen i samband med ansökningar, för att säkerställa ambition och möjligheten att tillgodogöra sig studierna. Utredningens bedömning är därför att tills vidare följa nuvarande betalningsmodell avseende utbetalningsmodell till anordnarna. På sikt ser utredningen en möjlighet att justera, men tills vidare föreslås samma utbetalningsmodell som dagens modell. Det innebär att ersättning utbetalas för betygssatt kurs, månadsvis under kursens genomförande och avbrott ersätts inte.

7.7 Systempåverkan

Under utredningen har dialoger förts med befintlig systemleverantör för att säkerställa funktionalitet för den nya modellen. Vid ett införande krävs viss justering av uppsättningen av avtalen i systemet. Dessa justeringar hanteras genom en gemensam uppdatering av systemet där Ensolution och GoTiT deltar och stödjer. Därmed är funktionalitet för nya ersättningsnivåer i nuvarande system kontrollerad och säkerställd.

8. Förslag till förändringar

8.1 Nya ersättningsnivåer

Nya ersättningsnivåer som tabell med ersättning per poäng med beräkningsgrunder

Utbildning	Kr / poäng	Kombination SFI	Distans Kr/poäng
Grundläggande vuxenutbildning	50		25
Orienteringskurser	43		21
Komvuxarbete	30		15
Fysik, Biologi, Kemi	58		29
Matematik	55		28
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43		21
Bygg och anläggning	86	129	43
El och energi	86	129	43
Fordon och transport	92	137	46
VVS och fastighet	91	136	45
Restaurang- och livsmedel	83	124	41
Vård- och omsorg	52	78	26
Barn- och fritid	46	69	23
Försäljning och service	45	68	23
Hotell och turism	47	71	24
IT med teknikinriktning	52	79	26
Hantverk	68	103	34
Naturbruk	88	132	44
Yrkesförare	118	177	59

Den nya ersättningsmodellen ger full ersättning för samtliga fastställda betyg (F, E, D, C, B, A) och gör inte något avdrag för betyget F. Vid avbrott utgår ingen ersättning. I beräkningsgrunden ingår en viss faktor för att hantera en begränsad nivå på avbrott. Distansutbildning ger en lägre ersättning (50 %) än ordinarie undervisning är respektive kurs/kurspaket.

Utbildning i kombination med svenska för invandrare, SFI, ger 1,5 gånger högre ersättning än ordinarie kurs/kurspaket.

8.2 Simulerade effekter per kommun.

I tabellen nedan framgår jämförelse mellan 2024 års nivåer och den föreslagna modellen.

Utbildning	Ersättning 2024		Ersättning 2025		Ny ersättning (basår 2024)		
	Vux Norrort	Vux 5	Vux Norrort	Vux 5	Kr / poäng	Kombination SFI	Distans Kr/poäng
Grundläggande vuxenutbildning	47		49		50		25
Orienteringskurser	41	41	42		43		21
Komvuxarbete	26	46	26		30		15
Fysik, Biologi, Kemi	53	59	55		58		29
Matematik	46	59	47		55		28
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43	46	44		43		21
Bygg och anläggning	77	74	79		86	129	43
El och energi	77	74	79		86	129	43
Fordon och transport	77	74	79		92	137	46
VVS och fastighet	77	74	79		91	136	45
Restaurang- och livsmedel	70	74	73		83	124	41
Vård- och omsorg	43	48	44		52	78	26
Barn- och fritid	43	48	44		46	69	23
Försäljning och service	43	48	44		45	68	23
Hotell och turism	43	48	44		47	71	24
IT med teknikinriktning		53			52	79	26
Hantverk	77	74	79		68	103	34
Naturbruk		90			88	132	44
Yrkesförare		105			118	177	59

Jämförelsen är genomförd med volymer avseende 2024, och därmed också kostnadsnivåer för 2024. Simulering har gjorts vad effekten skulle bli per kommun med samma volymer. Effekterna förändras över tid, då volymerna inom respektive kursområde varierar mellan kommuner och mellan åren. Ytterligare simuleringar finns tillgängliga att kunna ta fram ur materialet och kan kompletteras utifrån varje kommuns dialoger.

Förslaget innebär en harmonisering av prisnivåerna för Vux Norrort och vux 5. Det innebär att konsekvenserna blir olika jämfört med tidigare olika prisnivåer mellan samverkansområdena. En gemensam prisnivå ger fördelar i planeringsbarheten för både anordnare och kommun.

I nedanstående tabeller görs en jämförelse för varje kommun. LÄGG TILL NGN MENING.

EJ UPPRÄKNAD TILL 2026.

	Nuvarande ersättning		Ny ersättning	Danderyd			
	Vux Norrort	Vux 5		Kostnad			
Utbildning	Kr / poäng	Kr / poäng	Kr / poäng	Poäng 2024	Nu	Ny	Skillnad
Grundläggande vuxenutbildning	47	0	50	15 100	708 492	756 226	47 734
Orienteringskurser	41	41	43		-	-	-
Komvuxarbete	26	46	30	300	7 650	9 089	1 439
Distanskurser	33	36	34	29 000	946 560	994 230	47 670
Fysik, Biologi, Kemi	53	59	58	950	50 388	55 451	5 063
Matematik	46	59	55	2 850	130 815	157 026	26 211
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43	46	43	5 300	227 052	226 293	- 759
Bygg och anläggning	77	74	86		-	-	-
El och energi	77	74	86	1 100	84 150	94 666	10 516
Fordon och transport	77	74	92		-	-	-
VVS och fastighet	77	74	91		-	-	-
Restaurang- och livsmedel	70	74	83	1 125	79 178	93 253	14 076
Vård- och omsorg	43	48	52	13 300	569 772	694 666	124 894
Barn- och fritid	43	48	46	2 800	119 952	128 985	9 033
Försäljning och service	43	48	45	1 400	59 976	63 501	3 525
Hotell och turism	43	48	47		-	-	-
IT med teknikinriktning	0	53	52		-	-	-
Hantverk	77	74	68		-	-	-
Naturbruk	0	90	88		-	-	-
Yrkesföreare	0	105	118		-	-	-
				73 225	2 983 985	3 273 387	289 402

	Nuvarande ersättning		Ny ersättning	Täby		
	Vux Norrort	Vux 5		Kostnad		
Utbildning	Kr / poäng	Kr / poäng	Kr / poäng	Nu	Ny	Skillnad
Grundläggande vuxenutbildning	47	0	50	2 123 130	2 266 173	143 043
Orienteringskurser	41	41	43	6 150	6 405	255
Komvuxarbete	26	46	30	19 125	22 723	3 598
Distanskurser	33	36	34	3 361 104	3 530 374	169 270
Fysik, Biologi, Kemi	53	59	58	124 644	137 169	12 525
Matematik	46	59	55	302 940	363 639	60 699
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43	46	43	537 642	535 844	- 1 798
Bygg och anläggning	77	74	86	93 713	105 424	11 711
El och energi	77	74	86	875 925	985 389	109 464
Fordon och transport	77	74	92	283 050	338 597	55 547
VVS och fastighet	77	74	91	-	-	-
Restaurang- och livsmedel	70	74	83	313 191	368 869	55 678
Vård- och omsorg	43	48	52	1 929 942	2 352 987	423 045
Barn- och fritid	43	48	46	1 152 396	1 239 177	86 781
Försäljning och service	43	48	45	340 578	360 596	20 018
Hotell och turism	43	48	47	-	-	-
IT med teknikinriktning	0	53	52	-	-	-
Hantverk	77	74	68	1 234 634	1 104 686	- 129 948
Naturbruk	0	90	88	-	-	-
Yrkesföreare	0	105	118	-	-	-
				12 698 163	13 718 051	1 019 888

Utbildning	Nuvarande ersättning		Ny ersättning	Österåker			
	Vux Norrort	Vux 5		Kostnad			
	Kr / poäng	Kr / poäng		Poäng 2024	Nu	Ny	Skillnad
Grundläggande vuxenutbildning	47	0	50	20 150	945 438	1 009 136	63 698
Orienteringskurser	41	41	43	100	4 100	4 270	170
Komvuxarbete	26	46	30	600	15 300	18 178	2 878
Distanskurser	33	36	34	96 135	3 137 846	3 295 873	158 027
Fysik, Biologi, Kemi	53	59	58	675	35 802	39 400	3 598
Matematik	46	59	55	3 650	167 535	201 103	33 568
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43	46	43	6 350	272 034	271 124	- 910
Bygg och anläggning	77	74	86	50	3 825	4 303	478
El och energi	77	74	86	8 850	677 025	761 633	84 608
Fordon och transport	77	74	92	4 050	309 825	370 627	60 802
VVS och fastighet	77	74	91	3 440	263 160	312 305	49 145
Restaurang- och livsmedel	70	74	83	2 700	190 026	223 808	33 782
Vård- och omsorg	43	48	52	49 875	2 136 645	2 604 999	468 354
Barn- och fritid	43	48	46	39 600	1 696 464	1 824 217	127 753
Försäljning och service	43	48	45	9 850	421 974	446 776	24 802
Hotell och turism	43	48	47		-	-	-
IT med teknikinriktning	0	53	52		-	-	-
Hantverk	77	74	68	3 225	246 713	220 746	- 25 967
Naturbruk	0	90	88		-	-	-
Yrkesförare	0	105	118		-	-	-
				249 300	10 523 712	11 608 496	1 084 784

Utbildning	Nuvarande ersättning		Ny ersättning	KCNO			
	Vux Norrort	Vux 5		Kostnad			
	Kr / poäng	Kr / poäng		Poäng 2024	Nu	Ny	Skillnad
Grundläggande vuxenutbildning	47	0	50	94 300	4 424 556	4 722 655	298 099
Orienteringskurser	41	41	43	350	14 350	14 944	594
Komvuxarbete	26	46	30	2 050	52 275	62 108	9 833
Distanskurser	33	36	34	294 035	9 597 302	10 080 637	483 335
Fysik, Biologi, Kemi	53	59	58	5 250	278 460	306 442	27 982
Matematik	46	59	55	19 550	897 345	1 077 142	179 797
Samtliga övriga kurser inom högskoleförberedande program	43	46	43	32 100	1 375 164	1 370 565	- 4 599
Bygg och anläggning	77	74	86	3 865	295 673	332 623	36 950
El och energi	77	74	86	27 100	2 073 150	2 332 231	259 081
Fordon och transport	77	74	92	9 150	699 975	837 342	137 367
VVS och fastighet	77	74	91	4 140	316 710	375 856	59 146
Restaurang- och livsmedel	70	74	83	13 025	916 700	1 079 667	162 967
Vård- och omsorg	43	48	52	142 400	6 100 416	7 437 631	1 337 215
Barn- och fritid	43	48	46	89 050	3 814 902	4 102 184	287 282
Försäljning och service	43	48	45	21 500	921 060	975 196	54 136
Hotell och turism	43	48	47	-	-	-	-
IT med teknikinriktning	0	53	52	-	-	-	-
Hantverk	77	74	68	30 092	2 302 038	2 059 744	- 242 294
Naturbruk	0	90	88	-	-	-	-
Yrkesförare	0	105	118	-	-	-	-
				787 957	34 080 075	37 166 965	3 086 889

För hela samverkansområdet KCNO skulle en förändrad modell innebära en kostnadsökning med 3 mnkr, jämfört med 2024 års modell, under förutsättning att det är samma volymstruktur för kommande år.

8.3 Modell för årlig revidering av ersättningsnivåer

Utredningens förslag på modell baseras på en årlig översyn av ersättningsbeloppen i det ordinarie budgetarbetet. Vid översyn belyses förändringar avseende statsbidrag, arbetslöshet och kompetensförsörjningsbehov, förändringar i utbud, avbrott, bristyrke samt relevanta mått kring kostnadsökningar. Det innebär att ersättningsmodellen fastställs på motsvarande sätt som exempelvis grundbelopp inom gymnasieskolan.

Modellens belopp baseras på 2024 års nivå i beräkningsgrund. Det innebär att samtliga belopp revideras inför 2026 års underlag. Belopp avses uppdateras årligen, medan modellstrukturen är tänkt att vara konstant.

8.4 Förslag till fördjupade analyser

Nedan presenteras förslag på fördjupade analyser och förändringar som uppkommit under uppdraget, men inte varit en del av uppdraget.

8.4.1 Utökad organisation för vägledning

Kartläggning och vägledning stärks vilket ger en lägre avbrottsfrekvens som i sin tur ger en ekonomisk effekt över tid. Det ger även en högre genomströmning och därmed på sikt en ökad kvalitet för medborgare samt frigör resurser att kunna öka peng per poäng. Idag är det cirka 20 % av kursdeltagarna som avslutar i förtid (avbrott) och därmed inte leder till den utbildningseffekt som är syftet. Det här är en komplex del, men ur ett medborgar- och dimensioneringsuppdrag en väsentlig del att komma åt. Det påverkar arbetssätt inom respektive kommun.

Flera initiativ till utökad samverkan med andra avdelningar är initierade.

En förväntad effekt av denna förändring är att arbeta förebyggande för att motverka avbrotten. Avbrotten är en kostnadsdrivande variabel för kommunerna, men även för anordnarna, som behöver stå en risk vid samtliga utbildningar. För att kunna fokusera resurserna på god kvalitet är utredningens bedömning att avbrottsomfattningen bör adresseras.

8.4.2 Möjliggör etablering av bristyrkesutbildning

För bristyrken där det saknas utbildningsanordnare kan det finnas utmaningar med en modell med ersättning per utbildningspoäng inom ramen för auktorisationen. Det finns olika alternativ för att hantera detta där en möjlighet är att upphandla bristyrkesutbildning och en annan möjlighet är att inom ramen för samarbetskommunerna driva verksamheten i egen regi.

Genom trend om omvärldsanalys utreda möjligheterna till att finansiera uppstarter av bristyrken hos anordnare. Möjliggöra med en modell som är separerad från volymer, för att säkerställa att utbildningen kan starta och därmed stärka utbudet. Det finns en utvecklingspotential i att utöka samverkan med exempelvis andra kommunala verksamheter alternativt branscher/branschorganisationer för att utveckla kompletterande ersättningsformer med syfte att öka genomströmning, anställningsbarhet och kompetensförsörjningsbehov.

8.4.3 Utbetalningsmodell, framtida analys

Den förändrade ersättningsnivån som föreslås medför en förändring för samtliga anordnare och huvudmän. Vid en förändring av arbetssätt och uppdrag inom vägledning förväntas det ske en förändring. Inför 2025 förändrades utbetalningsmodellen till att omfatta full ersättning även vid F.

Med utgångspunkt i de förändringar som görs, föreslås inga ändringar i modellen för utbetalningsrutiner. Inför förändring bör ställning tas till förändring av vägledning/kartläggning och förväntad effekt på avbrotten under 2025.

8.4.4 Utveckling av kontinuerliga analyser av genomströmning över tid

Inom utredningen har det identifierats en potential att fördjupa arbetet med analyser av genomströmning och kvalitet i kombination med den ekonomiska effekten. Detta arbete syftar till att öka genomströmningen men samtidigt bredda och förtydliga vuxenutbildningens roll i den kommunala utmaningen med försörjning och tillförsel av kompetent arbetskraft till arbetsmarknaden. Det finns modeller där kostnader och insatser på individnivå följs över tid inom områdena *Ekonomiskt bistånd*, *vuxenutbildning* och *arbetsmarknad* som ökar kunskapen om hur utbud och genomförande påverkar matchningen mellan invånares behov/intresse och arbetsmarknadens behov av kompetens. Inom dessa analyser kan olika datakällor kombineras för att ge bättre

uppföljning av verksamhetens, både i egenregi och i extern regi, kvalitet och samtidigt ett planeringsunderlag för utformning av såväl utbud, insatser, tider för utbildning och insatser som kostnader.

Denna typ av analysmodeller kan även ge underlag för att identifiera de individer som över tid deltar i flera olika verksamheter, alternativt återkommande inom vuxenutbildningen. Som en del av utvecklingen av det systematiska kvalitetsarbetet kan denna typ av analysmodeller med fördel användas för att kunna bredda analysen, för att kunna följa upp styrningens ambitioner med att driva vuxenutbildning och samtidigt initiera förändringar för en verksamhet med resurseffektivitet och kvalitet i fokus.

9. Källor och underlag

Upphandlingsdokument, tjänsteskrivelse, samverkansavtal

[e-Avrop - Täby kommun](#)

[arende-7-auktorisationsmodell.pdf](#)

[7 revidering av samverkansavtal avseende auktorisationssystem vux Bilaga 2.pdf](#)

Skolverket

[Planering och dimensionering inom komvux - Skolverket](#)

[Rätt, behörighet och antagning till komvux som anpassad utbildning - Skolverket](#)

[Regional planering och dimensionering av gymnasial utbildning - Skolverket](#)

[Sammanhållna yrkesutbildningar i komvux - Skolverket](#)

[Prognos över behovet av lärare och förskollärare - Skolverket](#)

Regeringen

[Regeringen föreslår förändringar för att höja kvaliteten i kommunal vuxenutbildning - Regeringen.se](#)

[Komvux för stärkt kompetensförsörjning - Regeringen.se](#) Prop. 2019/20:105

Budgetpropositionen 2025

Riksdag

[Växla yrke som vuxen - en reformerad vuxenutbildning och en ny yrkesskola för vuxna \(Statens offentliga utredningar 2024:16\) | Sveriges riksdag](#)

Övriga hemsidor

[Arbetsmarknadsutbildning - Arbetsförmedlingen](#)

[Hitta framtidsjobbet i våra yrkesprognoser - Arbetsförmedlingen](#)

[Matchningsindikatorer – Reglab](#)

PDF

Svenskt Näringsliv - Planering och dimensionering av gymnasial utbildning

Svenskt Näringsliv - Kompetensförsörjning

Skolinspektionen - Undervisningstiden i kommunal vuxenutbildning

Ramboll på uppdrag av Tillväxtverket – Att stödja och främja det regionala kompetensförsörjningsarbetet

Övriga dokument, utredningar och andra kommuners material

Arbetsmarknad bristyrken etc, samråd 5 nov 2024, Stockholm

Malmö Resursfördelning vuxenutbildningen, GVF, 2022

Linköping prislista IKE, vux, 2024

Växjö Prislista vuxenutbildning, 2024

Göteborgsregionen – IKE ersättning vuxenutbildning

Dokument från Vux Norrort och Vux 5

Auktorisationsvillkor (2024-09-25), med tillhörande bilagor

Avtal kommunal vuxenutbildning, med tillhörande bilagor

SKA Vux 5

Kvalitetsredovisning/Kvalitetsrapporter vuxenutbildning för respektive kommun

Ekonomifiler för 2023 och 2024, Vux 5 och Vux Norrort

Arbetslöshet per kommun, 2024

Elevstatistik 2023 och 2024, per kurs och individ